

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Основні засоби ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аудит»

ШИФР КРБ.ФОтаА.1.579-03.4.8

Здобувачки: _____ **Попович В.М.**

Керівник: _____ **доц. Баранюк Х.О.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ” 4 “ червня 2026 р., протокол № 14.

Завідувач кафедри фінансів, обліку
та аудиту

_____ **Наталія КУПІРІНА**

Одеса – 2026 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри фінансів, обліку та аудиту

«_____» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Попович Вікторії Михайлівни

-
1. Тема роботи: ***«Основні засоби ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аудит»***

Затверджена наказом ОНТУ від 24 жовтня 2025 р. наказ № 579-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи ***4 червня 2026 р.***
3. Вихідні дані до роботи: ***Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.***

-
4. Перелік питань, які потрібно розробити: ***Сутність, значення та законодавча база обліку основних засобів на підприємстві. Сутність, законодавча база та порядок проведення аудиту основних засобів на підприємстві. Техніко-економічна характеристика підприємства. Особливості організації обліку на підприємстві і обліку та аудиту основних засобів на ньому. Висновки та пропозиції.***

-
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) ***таблиць – 15 , рисунків – 8 .***

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання **2 лютого 2026 р.**

Керівник _____ Баранюк Х.О.

Завдання прийняла до виконання _____ Попович В.М.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	2.02.26 - 10.03.26	
2. <i>Сутність, законодавча база та порядок проведення аудиту за напрямом кваліфікаційної роботи</i>	11.03.26 - 11.04.26	
3. <i>Техніко-економічна характеристика підприємства. Організація обліку на підприємстві і обліку та аудиту за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому</i>	12.04.26 - 25.05.26	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.26 - 4.06.26	

Здобувачка вищої освіти _____ Попович В.М.

Керівник роботи _____ Баранюк Х.О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка вищої освіти Попович В.М. _____

АНОТАЦІЯ
кваліфікаційної роботи бакалавра на тему:
«Основні засоби ТОВ «ДРУЖБА СВК»: облік та аудит»

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження теоретичних і практичних аспектів обліку основних засобів, вивчення методики проведення їх аудиту, оцінки організації обліку і обліку та аудиту операцій з основними засобами на прикладі підприємства, а також розробка рекомендацій спрямованих на удосконалення обліку та аудиту основних засобів на підприємстві з метою підвищення ефективності управління ними.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі досліджено економічну сутність і класифікацію основних засобів відповідно до чинного законодавства України, розглянуто нормативно-правове регулювання їх обліку, порядок документального оформлення операцій з руху основних засобів, а також особливості організації синтетичного й аналітичного обліку.

У другому розділі розглянуто мету, завдання, інформаційне забезпечення та методику проведення аудиту основних засобів, досліджено типові порушення та способи їх виявлення під час аудиторської перевірки, а також визначено роль внутрішньогосподарського контролю в системі аудиту основних засобів.

У третьому розділі досліджено особливості організації обліку і обліку та аудиту основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК».

У завершальній частині сформовані висновки та рекомендації, що спрямовані на удосконалення обліку та аудиту основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК» з метою підвищення ефективності управління ними.

Кваліфікаційна робота бакалавра містить:

текстової частини - 78;

рисунків - 8 ;

таблиць - 15 ;

додатків - 5.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	9
1.1. Економічна сутність і класифікація основних засобів підприємства відповідно до чинного законодавства	9
1.2. Організація документального оформлення операцій з руху основних засобів підприємства: надходження, внутрішнього переміщення та вибуття.....	15
1.3. Синтетичний та аналітичний облік основних засобів підприємства.....	22
2. ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	30
2.1. Мета, завдання та інформаційне забезпечення аудиту основних засобів підприємства	30
2.2. Організація та методика проведення аудиту операцій з основними засобами підприємства	36
2.3. Типові порушення та методи їх виявлення під час проведення аудиту основних засобів підприємства	39
2.4. Роль внутрішньогосподарського контролю в системі аудиту основних засобів підприємства	44
3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ДРУЖБА СВК»	50
3.1. Техніко-економічна характеристика підприємства	50
3.2. Організація системи бухгалтерського та податкового обліку на підприємстві	54
3.3. Особливості організації обліку та документального оформлення операцій з основними засобами підприємства	62
3.4. Організація аудиту основних засобів підприємства.....	68
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	75
ДОДАТКИ	84

ВСТУП

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що основні засоби є одним із найважливіших елементів матеріально-технічної бази будь-якого підприємства та, як правило, займають найбільшу питому вагу в структурі його необоротних активів. Від стану, складу та ефективності використання основних засобів безпосередньо залежать такі ключові показники діяльності підприємства, як продуктивність праці, собівартість продукції, фінансові результати та конкурентоспроможність суб'єкта господарювання загалом.

В сучасних умовах господарювання, які характеризуються нестабільністю економічного середовища та підвищеними вимогами до достовірності фінансової звітності, особливого значення набуває належна організація бухгалтерського обліку операцій з основними засобами та проведення їх аудиту.

Чинна нормативно-правова база, зокрема національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 7 «Основні засоби» [12], Податковий кодекс України [5] та Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [6], містять певні розбіжності у трактуванні сутності та критеріїв визнання основних засобів, що ускладнює їх практичний облік і створює передумови для виникнення помилок та порушень. Водночас недостатній рівень внутрішньогосподарського контролю на підприємствах часто призводить до недостовірного відображення операцій з надходження, руху та вибуття основних засобів, неправильного нарахування амортизації та викривлення фінансових результатів.

Таким чином, обрана тема є своєчасною та актуальною, оскільки поєднує теоретичні аспекти обліку основних засобів із практичними питаннями організації аудиту та внутрішньогосподарського контролю за їх наявністю та використанням.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є дослідження теоретичних і практичних аспектів обліку основних засобів,

вивчення методики проведення їх аудиту, оцінки організації обліку і обліку та аудиту операцій з основними засобами на прикладі підприємства, а також розробка рекомендацій спрямованих на удосконалення обліку та аудиту основних засобів на підприємстві з метою підвищення ефективності управління ними.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено наступні завдання:

1. дослідити економічну сутність і класифікацію основних засобів підприємства відповідно до чинного законодавства та наукових підходів;

2. розглянути порядок документального оформлення операцій з руху основних засобів (надходження, внутрішнього переміщення та вибуття), а також методику синтетичного й аналітичного обліку;

3. визначити мету, завдання та інформаційне забезпечення аудиту основних засобів, дослідити організацію та методику проведення аудиту операцій з основними засобами;

4. сформулювати техніко-економічну характеристику ТОВ «ДРУЖБА СВК» та проаналізувати основні показники його діяльності;

5. дослідити особливості організації бухгалтерського та податкового обліку, документального оформлення операцій з основними засобами ТОВ «ДРУЖБА СВК»;

Об'єкт та предмет дослідження. Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи бакалавра є діяльність ТОВ «ДРУЖБА СВК» в частині обліку та аудиту операцій з основними засобами.

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи бакалавра є методологія і організація бухгалтерського обліку та аудиту основних засобів на підприємстві.

Методи дослідження. У процесі дослідження теоретичних і практичних питань обліку та аудиту основних засобів були застосовані методи теоретичного узагальнення, порівняння, аналізу та синтезу, групування, а також методи документальної перевірки, інвентаризації та вибіркового дослідження. Інформаційною базою дослідження стали праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, чинні законодавчі акти, національні Положення (стандарти)

бухгалтерського обліку, Міжнародні стандарти фінансової звітності, інші нормативно-інструктивні матеріали, а також облікові, звітні та статистичні дані ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення проведених досліджень полягає в у формуванні пропозицій щодо удосконалення організації обліку та аудиту операцій з основними засобами ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні результати дослідження, які відображені у кваліфікаційній роботі, були представлені на наукових конференціях:

- наукова конференція здобувачів вищої освіти ОНТУ (секція фінансів, обліку і аудиту) 26 березня 2026 р. м. Одеса;

- VIII всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 16-17 квітня 2026 р. м. Одеса;

- науковий колоквіум «Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки» 17.04.2026 р. в рамках дослідження наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри фінансів, та обліку аудиту ОНТУ (витяг з протоколу кафедри фінансів, обліку та аудиту від 23 квітня 2026 року № 12) (Додаток А).

За результатами VIII всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» надруковано тези конференції.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

Основний зміст роботи становить 78 стор., містить 15 таблиць, 8 рисунків, 5 додатків на 10 стор., список використаних джерел складається з 46 найменувань.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Економічна сутність і класифікація основних засобів підприємства відповідно до чинного законодавства

Жодне сучасне підприємство не здатне ефективно функціонувати без постійного вдосконалення використання своєї матеріально-технологічної бази, ключову роль у якій відіграють основні засоби. Виступаючи фундаментальним елементом виробничого потенціалу, вони забезпечують не лише відновлення та прискорення економічного зростання окремого суб'єкта господарювання, а й виступають важливим чинником розвитку національної економіки.

Стан основних засобів безпосередньо визначає ключові показники діяльності підприємства: рівень продуктивності праці, прибутковість, техніко-технологічну досконалість виробничих процесів. З огляду на це, особливого значення набуває належна організація обліку основних засобів, а також аналіз і контроль ефективності їх застосування. Це, своєю чергою, сприяє раціональному управлінню ресурсним потенціалом, оптимізації виробничих витрат, зростанню продуктивності праці та зміцненню конкурентних позицій підприємства на ринку. Водночас, наявна система обліку основних засобів не завжди спроможна повною мірою задовольнити зростаючі інформаційні запити управлінської діяльності, що актуалізує необхідність поглибленого дослідження економічної природи та сутності цієї категорії.

У зв'язку з цим актуальності набуває дослідження сутності поняття «основні засоби», їх економічного змісту та класифікаційних ознак. Сутність категорії «основні засоби» доцільно досліджувати за двома основними напрямками: відповідно до положень чинних нормативно-правових актів та на основі наукових підходів, представлених в економічній літературі.

Згідно Національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку (далі - НП(С)БО) 7 «Основні засоби» [12], сфера його застосування - «це

методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності» [12].

Як економічна категорія «Основні засоби» - це засоби праці, які мають вартість і функціонують на підприємстві тривалий час у своїй незмінній споживній формі, а їхня вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції та платні послуги частинами в міру спрацювання» [19].

Відповідно до Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку (IAS) 16 «Основні засоби» [6] – «це матеріальні об'єкти, які утримують задля використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей; використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду» [6].

Згідно з Податковим кодексом України [5], основні засоби це - «матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр, що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)» [5].

Проведений аналіз нормативно-правового регулювання поняття «основні засоби» в Україні виявляє певну неузгодженість у його трактуванні між різними законодавчими актами у сфері бухгалтерського обліку. Паралельно з цим податкове законодавство розставляє власні акценти щодо критеріїв визнання об'єкта основних засобів активом, ставлячи на перший план критерій їх призначення - «для використання у господарській діяльності платника податку» [12].

Поряд із нормативно-правовими підходами значний інтерес становлять наукові підходи до визначення сутності основних засобів. Аналіз праць

вітчизняних вчених свідчить про відсутність єдиного підходу до трактування поняття «основні засоби», що обумовлено різними аспектами дослідження їх економічного змісту та функціонального призначення [19]. Найбільш поширені підходи до визначення сутності основних засобів наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 - Трактування сутності поняття «основні засоби» в економічній літературі*

№	Автор, джерело	Визначення
1.	Бугинець Ф.Ф. [19]	«матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року»
2.	Пиріжок С.Є. [42]	«матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва чи поставки товарів надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року»
3.	Борисов А.Б. [14]	«засоби праці виробничого та невиробничого призначення, характерною особливістю яких є участь в процесі виробництва тривалий час, у перебігу багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми, при цьому відбувається поступове зношування і їх вартість переносяться на продукцію, що виготовляється»
4.	Ковальов Д. [38]	«матеріальні активи, які підприємство формує з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій і очікуваний термін корисного застосування яких перевищує рік»
5.	Неміш Ю.В. [40]	«вартісно виражені ресурси, які утримуються суб'єктом господарювання з метою використання в процесі виробництва, постачання товарів і послуг та іншої діяльності, очікуваний строк експлуатації яких становить не менше одного року, чи визначається межами операційного циклу понад один рік, вартість яких зменшується в процесі використання»
6.	Загородній А.Г. [23]	«матеріальні активи, які підприємство формує з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій і очікуваний термін корисного застосування яких перевищує рік»
7.	Бойко В.М. [16]	«сукупність засобів праці, які функціонують у сфері матеріального виробництва в незмінній натуральній формі протягом тривалого часу та переносять свою вартість на заново створений продукт частинами в міру їх зношення»

* Сформовано автором на підставі джерел [14,16,19,23,38,42]

Аналіз наведених в табл. 1.1 трактувань сутності поняття «основні засоби» дозволяє зробити висновок, що переважна більшість авторів розкриваючи сутність даної категорії зосереджують увагу на таких основних критеріях визнання основних засобів, як [10]:

- матеріальність (наявність матеріально - речової форми);
- функціональне призначення (використання у виробничій діяльності, торгівлі, наданні послуг або передачі в оренду);
- термін корисного використання (більше року або операційного циклу, якщо він довший за рік) [10].

Зарубіжні вчені у своїх дослідженнях насамперед акцентують увагу на матеріальній формі та строку використання основних засобів, як ключових характеристиках. Водночас, окремі науковці додатково виділяють такі ознаки, як вартісний критерій, збереження речової форми протягом періоду експлуатації та здатність приносити підприємству майбутні економічні вигоди.

Суттєвою відмінністю зарубіжних підходів від вітчизняних є підвищена увага до питань контролю над активом та моментом переходу його до суб'єкта господарювання (власника), тобто критеріям його визнання у складі активів підприємства.

Трактування сутності поняття «основні засоби» у нормативно-правових актах України та Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку представлено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Визначення поняття «Основні засоби» відповідно до нормативно-правових актів*

№	Джерело	Визначення
1.	НП(С)БО 7 «Основні засоби» [12]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально - культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).
2	Податковий кодекс України [5]	Основні засоби - матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім

		вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік.
3.	Міжнародний Стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [6]	Основні засоби - це матеріальні об'єкти, що їх: а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей; б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду.
4.	Наказ Міністерства фінансів України «П(С)БО в державному секторі» [8]	«матеріальні активи, які утримуються для використання їх у виробництві (діяльності) або при постачанні товарів, виконанні робіт і наданні послуг для досягнення поставленої мети та/або задоволення потреб суб'єкта бухгалтерського обліку в державному секторі або здавання в оренду іншим особам і використовуються, за очікуванням, більше одного року».

* Сформовано автором на підставі джерел [5,8,11,12]

Проведений аналіз засвідчує стійку тенденцію до поступового зближення національної системи бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами фінансової звітності. Свідченням цього є спорідненість підходів до трактування економічної сутності основних засобів та критеріїв їх визнання, відповідно до яких вони розглядаються як матеріальні активи, що використовуються суб'єктом господарювання впродовж тривалого періоду та здатні генерувати майбутні економічні вигоди [19].

Водночас Податковий кодекс України, поряд із загальноприйнятими критеріями визнання, додатково запроваджує вартісний критерій, що відіграє визначальну роль при розмежуванні основних засобів та інших необоротних активів.

У системі бухгалтерського обліку підприємствам надано право самостійно встановлювати відповідну вартісну межу, закріплюючи її положеннями Наказу

про облікову політику.[5].

Зазначена розбіжність у підходах може зумовлювати виникнення суперечностей між обліковою практикою підприємства та позицією контролюючих органів, що створює передумови для конфліктних ситуацій у сфері податкового адміністрування.

Необхідною передумовою достовірного обліку основних засобів є їх коректна класифікація. З огляду на значну різноманітність видів основних засобів, специфіку їх функціонального призначення та особливості застосування в господарській діяльності, науково обґрунтована класифікація набуває особливого практичного значення. Саме вона є фундаментальною основою для належної організації бухгалтерського обліку, економічного аналізу, планування, контролю ефективності використання та забезпечення відтворення основних засобів підприємства [19].

На Рис. Б1 Додатку Б представлена стандартна та узагальнена класифікація основних засобів згідно Податкового кодексу України [5].

Важливе значення в обліку основних засобів має їх розподіл за ознакою належності на власні та орендовані [12]. Власні основні засоби формуються за рахунок статутного (пайового, акціонерного) капіталу, додаткового фінансування із відповідних джерел для розширення діяльності підприємства, нерозподіленого прибутку, коштів амортизаційного фонду, а також спеціальних цільових фондів [12].

За ступенем використання основні засоби поділяються на три групи: діючі - ті, що безпосередньо задіяні у господарській діяльності підприємства; недіючі - тимчасово виведені з експлуатації у зв'язку з консервацією підприємства або окремих виробничих підрозділів; запасні - резервне устаткування, що призначене для заміни об'єктів, які вибули з ладу.

За функціональним призначенням основні засоби розмежовуються на виробничі та невиробничі. Невиробничі основні засоби не беруть безпосередньої участі у виробничому процесі та охоплюють будівлі й споруди житлово-комунального та культурно-побутового призначення, транспортні засоби,

обладнання, інструменти й інші об'єкти, що слугують задоволенню житлових, комунальних і культурно-побутових потреб населення [38].

1.2 . Організація документального оформлення операцій з руху основних засобів підприємства: надходження, внутрішнього переміщення та вибуття

Основні засоби підприємства знаходяться в постійному русі: вони надходять на баланс, переміщуються між підрозділами та вибувають з різних підстав. Кожна з цих операцій потребує суворого документального оформлення відповідно до вимог чинного законодавства України.

Схема первинних документів з надходження і вибуття основних засобів представлена на рис. 1.1.

Рис. 1.1 - Схема первинних документів з надходження і вибуття основних засобів [12]

Правильно організований документообіг забезпечує достовірність бухгалтерського обліку, збереження активів та обґрунтованість управлінських рішень [5].

Нормативні документи, що регулюють облік основних засобів:

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2];
- Податковий кодекс України [5];
- НП(С)БО 7 «Основні засоби» [12];
- МСБО 16 «Основні засоби» (IAS 16) [6];
- Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом МФУ від 30.09.2003 № 561 [11];
- Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, затверджена наказом МФУ від 30.11.1999 № 291 [13];
- Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом МФУ від 02.09.2014 № 879 [5];

Узагальнену модель руху основних засобів підприємства представлено на рис. Б2 Додатку Б. Представлена модель руху основних засобів відображає три ключові стадії: надходження, перебування на балансі (розрахунок амортизації, переоцінка, поліпшення) та вибуття.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи, які мають бути складені під час здійснення операції або разом після її завершення. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2], первинні документи повинні містити відомості про господарську операцію (дію або подію, яка викликає зміни в структурі активів та зобов'язань, власному капіталі підприємства), а також обов'язкові реквізити, визначені ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2].

Типові форми первинного обліку основних засобів [46] були скасовані у 2021 році. Таким чином, для документування господарських операцій із обліку основних засобів доцільно використовувати самостійно виготовлені форми.

Щоб використовувати в обліку самостійно розроблені форми, їх використання потрібно затвердити наказом керівника або іншим розпорядчим

документом. Окрім форми документа, потрібно затвердити також порядок його застосування та інструкцію із заповнення. Якщо підприємству буде зручно, то, як приклад можна використовувати форму скасованого типового документа, які представлені (в таблиці 1.3). При цьому можна виключити ті реквізити, які підприємство вважає зайвими або застарілими, і доповнити потрібними, головне щоб такі форми відповідали ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] і містили обов'язкові реквізити [46].

Таблиця 1.3 - Типові форми первинної облікової документації з облік основних засобів*

№	Назва документа	Характеристика
1.	ОЗ-1 «Акт приймання передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»	Цей документ є універсальним первинним документом, що охоплює широке коло операцій: зарахування об'єктів до складу основних засобів, введення їх в експлуатацію, переміщення між структурними підрозділами підприємства, а також виключення зі складу основних засобів унаслідок передачі стороннім суб'єктам господарювання.
2.	ОЗ-2 «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів»	Застосовується для документального підтвердження факту завершення ремонтних, реконструкційних або модернізаційних робіт і повернення об'єктів в експлуатацію. Невід'ємною умовою оформлення цього документа є внесення відповідних змін до технічного паспорта об'єкта, що відображають його оновлені технічні характеристики.
3.	ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів»	Використовується для юридичного оформлення вибуття об'єктів основних засобів, за винятком автотранспортних засобів, при їх повному або частковому списанні з балансу підприємства з будь-яких підстав, передбачених чинним законодавством.
4.	ОЗ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів»	Є вузькоспеціалізованим документом, призначеним виключно для оформлення операцій із ліквідації та списання вантажних і легкових автомобілів, причепів і напівпричепів.
5.	ОЗ-5 «Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини»	Застосовується будівельно-монтажними організаціями для документування операцій із передачі, установки, введення в роботу будівельних машин, а також їх подальшого демонтажу і повернення машинопрокатній базі.

6.	ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»	Є основним регістром аналітичного обліку основних засобів, що ведеться бухгалтерією на кожний інвентарний об'єкт або сукупність однотипних об'єктів, які введені в експлуатацію в одному календарному місяці та характеризуються ідентичним призначенням, технічними параметрами і вартістю. При застосуванні групового обліку картка формується шляхом послідовних позиційних записів щодо кожного окремого об'єкта.
7.	ОЗ-7 «Опис інвентарних карток по обліку основних засобів»	Призначена для систематизованої реєстрації інвентарних карток у розрізі класифікаційних груп основних засобів. Складається бухгалтерією в одному примірнику та виконує контрольну функцію щодо забезпечення збереження облікових карток.
8.	ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів»	Використовується для зведеного відображення інформації про рух об'єктів основних засобів у розрізі класифікаційних груп в умовах ручної обробки облікових даних. Складається на підставі інвентарних карток, звіряється з показниками синтетичного обліку та є підставою для формування звітних форм про рух основних засобів.
9.	ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів»	Забезпечує організацію пооб'єктного обліку основних засобів за місцями їх фактичного знаходження та експлуатації в розрізі матеріально відповідальних осіб. При цьому відомості такого обліку мають бути повністю тотожними записам в інвентарних картках, що ведуться в бухгалтерії підприємства.
10.	ОЗ-14 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для промислових підприємств)	Призначена для використання промисловими підприємствами та слугує розрахунковим документом, на підставі якого визначається сума амортизації основних засобів, що підлягає нарахуванню у відповідному звітному місяці.
11.	ОЗ-15 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для будівельних організацій)	Є аналогічним за призначенням розрахунковим документом, однак розробленим з урахуванням особливостей діяльності будівельних організацій.
12.	ОЗ-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту»	Використовується для визначення сум амортизаційних відрахувань стосовно автотранспортних засобів із урахуванням специфіки їх експлуатації та встановлених нормативів нарахування зносу у звітному періоді.

*Сформовано автором на підставі джерел [7]

Надходження основних засобів - передбачає зарахування об'єкта на баланс

підприємства. Відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» [12], виділяється п'ять основних способів надходження, кожен із яких визначає особливий порядок формування первісної вартості об'єкта та перелік необхідних первинних документів [12].

Джерелами надходження основних засобів на підприємство можуть бути:

- придбання об'єктів основних засобів за грошові кошти;
- будівництво (створення) об'єктів;
- обмін на інші активи;
- безоплатне отримання;
- отримання у вигляді внеску до статутного капіталу підприємств.

Придбання за грошові кошти є найпоширенішим способом надходження основних засобів. Первісна вартість у цьому разі охоплює всі фактичні витрати: ціну постачальника, мито, транспортні та монтажні витрати, збори, страхування [12]. Оформлюється актом ОЗ-1 у поєднанні з видатковою накладною та товарно-транспортною накладною.

Внесок до статутного капіталу оформлюється на підставі рішення зборів засновників. Первісна вартість визначається за справедливою вартістю, погодженою засновниками, але не вище ринкової. Обов'язковим є висновок незалежного оцінювача та протокол зборів засновників.

Самостійне виготовлення передбачає формування первісної вартості як суми всіх виробничих витрат: прямих матеріальних, трудових та загальновиробничих. Підставою для зарахування є акт ОЗ-1, а при капітальному будівництві - акт здачі-прийняття закінчених будівельних робіт підрядника.

Надходження в обмін на подібний та неподібний об'єкти регулюється НП(С)БО 7 «Основні засоби» [12]. У першому випадку первісна вартість дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта (з урахуванням доплати), у другому - справедливій вартості переданого активу. Обидва варіанти потребують оформлення двосторонніх актів приймання-передачі [12].

Безоплатне отримання оформлюється актом ОЗ-1 із обов'язковим зазначенням справедливої вартості на дату отримання [12]. Первісна вартість

визнається у розмірі справедливої вартості, що підтверджується висновком незалежного оцінювача.

Переведення з оборотних активів відбувається, коли об'єкт, що раніше обліковувався у складі запасів (рах. 20, 22), починає відповідати критеріям визнання основного засобу. Первісна вартість дорівнює балансовій (залишковій) вартості запасів на дату переведення.

Після зарахування об'єкта на баланс за будь-яким із зазначених способів бухгалтер визначає первісну вартість відповідно до норм НП(С)БО 7 [12], відкриває інвентарну картку (форма ОЗ-6) та присвоює об'єкту унікальний інвентарний номер [12].

Після введення об'єкта в експлуатацію підприємство зобов'язане нараховувати амортизацію.

Відповідно до НП(С)БО 7 [12], відображено п'ять методів нарахування амортизації в обліковій політиці.

- прямолінійний - рівномірне списання вартості протягом строку корисного використання;
- метод зменшення залишкової вартості - амортизація розраховується від залишкової вартості на початок звітного року;
- метод прискореного зменшення залишкової вартості - подвоєна ставка прямолінійного методу застосовується до залишкової вартості;
- кумулятивний метод - норма амортизації щороку зменшується пропорційно сумі чисел років;
- виробничий метод - амортизація нараховується пропорційно фактичному обсягу продукції (робіт).

На цій стадії також можуть проводитись переоцінка об'єктів до справедливої вартості, визнання зменшення корисності (за НП(С)БО 28) та поліпшення (модернізація, реконструкція), які збільшують первісну вартість. За результатами зазначених операцій визначається нова залишкова вартість і скоригована сума зносу, на підставі яких продовжується нарахування амортизації.

Продаж за грошові кошти - найпоширеніший спосіб вибуття. Оформлюється договором купівлі-продажу та актом ОЗ-1. Фінансовий результат (прибуток на рах. 742 або збиток на рах. 972) визначається як різниця між виручкою від продажу та залишковою вартістю [7].

Безоплатна передача оформлюється актом ОЗ-1 на підставі рішення власника або органу управління. Залишкова вартість переданого об'єкта списується на витрати (рах. 976). Якщо отримувачем є неприбуткова організація або бюджетна установа, це потребує окремого погодження.

Списання відбувається внаслідок фізичного або морального зносу, стихійного лиха чи нещасного випадку. Оформлюється актом ОЗ-3 (для більшості об'єктів) або ОЗ-4 (для транспортних засобів) після огляду ліквідаційною комісією. Придатні вузли та матеріали, що залишаються після демонтажу, оприбутковуються накладною ОЗ-5 [7].

Внесення до статутного капіталу іншого підприємства оформлюється актом ОЗ-1 на підставі рішення засновників та оцінки незалежного оцінювача. Об'єкт передається за справедливою вартістю, різниця між нею та залишковою вартістю визнається доходом або витратами.

Передача в обмін на подібний та неподібний актив оформлюється двосторонніми актами ОЗ-1. При обміні на подібний актив прибуток не визнається НП(С)БО 7 [12]; при обміні на неподібний - визнається дохід від вибуття у розмірі справедливої вартості отриманого активу НП(С)БО 7 [12]. Правильне документальне оформлення кожної стадії забезпечує достовірність балансової вартості основних засобів, обґрунтованість нарахованої амортизації та коректне визначення фінансового результату від операцій з основними засобами підприємства [7].

Для складання звітності, проведення фінансового аналізу або аудиту, інформація про основні засоби під конкретні аналітичні чи облікові цілі, згідно до НП(С)БО 7 [12], береться з трьох основних форм фінансової та статистичної звітності: Форма № 1 «Баланс», Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» та Форма № 2-ОЗ ІНВ (річна) «Звіт про наявність і рух необоротних

активів, амортизацію та капітальні інвестиції».

Форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» - у балансі основні засоби відображаються узагальнено у рядку 1010 «Основні засоби». До підсумку балансу включається залишкова вартість, яка визначається як різниця між первісною (переоціненою) вартістю основних засобів і сумою їх зносу на дату балансу.

Форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» - форма № 5 є детальною формою, де розкривається повна інформація про основні засоби. Відповідно до МСФО 16 [6], у фінансових звітах розкривається така інформація відносно кожного класу основних засобів: базу визначення балансової вартості, методи нарахування амортизації, терміни корисної експлуатації або норми амортизації, валову балансову вартість та суму накопиченої амортизації на початок і кінець звітного періоду, операції за звітний період (надходження, вибуття, придбання в результаті об'єднання компаній, збільшення або зменш.

Форма № 2-ОЗ ІНВ (річна) - «Звіт про наявність і рух необоротних активів, амортизацію та капітальні інвестиції» - Статистична форма державного спостереження для Державної служби статистики, яка містить інформацію про наявність, надходження, вибуття та залишкову вартість необоротних активів, суми нарахованої амортизації, а також обсяги капітальних інвестицій підприємства за звітний період.

1.3. Синтетичний та аналітичний облік основних засобів підприємства

Синтетичний та аналітичний облік основних засобів є важливими елементами облікової системи підприємства. Ведення обліку на рахунку 10 «Основні засоби» дозволяє узагальнити інформацію про наявність та рух активів, а також здійснювати контроль за їх амортизацією та вибуттям. Аналітичний облік, який ведеться за кожним інвентарним об'єктом, забезпечує детальний моніторинг і дозволяє своєчасно виявляти зміни у вартості активів.

Побудова синтетичного та аналітичного обліку основних засобів

представлена на рис. 1.2.

Облік наявності і руху інших необоротних матеріальних активів, які не знайшли свого відображення на рахунку 10 «Основні засоби», ведуть на рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи», до якого відкривають субрахунки [12].

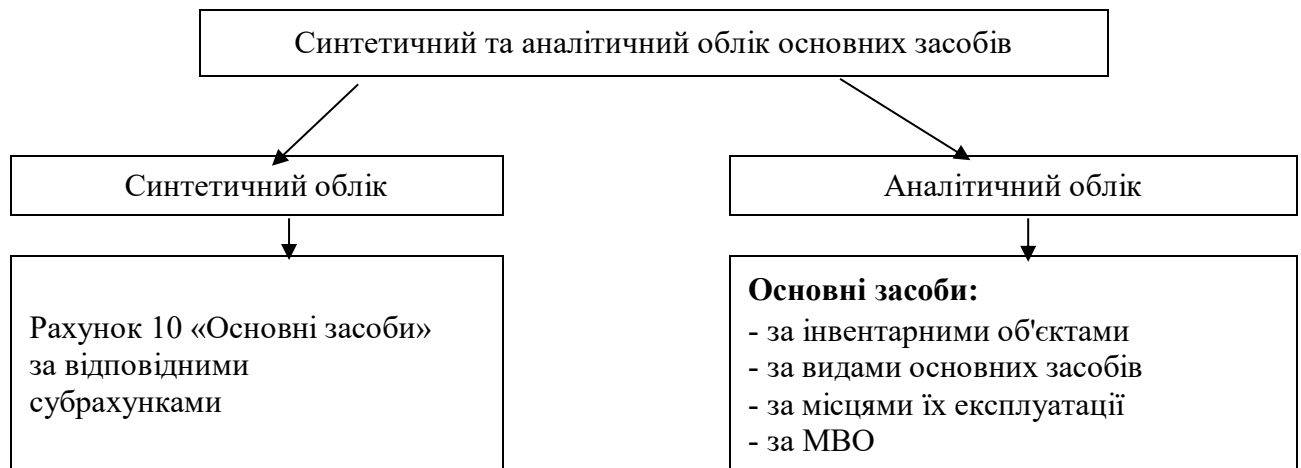

Рис.1.2 - Схема побудови синтетичного та аналітичного обліку основних засобів [25]

За дебетом рахунків 10 «Основні засоби» та 11 «Інші необоротні матеріальні активи» відображається надходження основних засобів і інших необоротних матеріальних активів - придбаних, самостійно створених або безоплатно отриманих - за їх первісною вартістю. Крім того, за дебетом фіксуються витрати на поліпшення об'єктів (модернізацію, модифікацію, добудову, дообладнання, реконструкцію тощо), що зумовлюють зростання майбутніх економічних вигод порівняно з первісно очікуваними, а також суми дооцінки вартості відповідних об'єктів. За кредитом зазначених рахунків відображається вибуття об'єктів унаслідок їх продажу, безоплатної передачі, невідповідності критеріям визнання активом, часткової ліквідації, а також суми їх уцінки [12].

Аналітичний облік капітальних інвестицій організовується в розрізі видів основних засобів та окремих об'єктів капітальних вкладень (інвентарних об'єктів). Для синтетичного обліку й узагальнення інформації про наявність та

рух власних або отриманих основних засобів призначено рахунок 10 «Основні засоби». За його дебетом відображається зарахування основних засобів на баланс підприємства за первісною вартістю, витрати на їх поліпшення та суми дооцінки; за кредитом - вибуття об'єктів внаслідок продажу, безоплатної передачі або ліквідації, а також суми їх уцінки [25].

До рахунку 10 «Основні засоби» відкриваються субрахунки, назва яких відповідає найменуванню груп основних засобів згідно НП(С)БО 7 «Основні засоби» [12].

Субрахунки до рахунку 10 «Основні засоби»:

- 100 «Інвестиційна нерухомість»;
- 101 «Земельні ділянки»;
- 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»;
- 103 «Будинки та споруди»;
- 104 «Машини та обладнання»;
- 105 «Транспортні засоби»;
- 106 «Інструменти, прилади та інвентар»;
- 107 «Тварини»;
- 108 «Багаторічні насадження та плодоносні рослини»

Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів та інших необоротних матеріальних активів включається до складу додаткового капіталу (дебет рахунків 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи» і кредит рахунку 42 «Додатковий капітал»), а сума уцінки - до складу витрат (дебет рахунку 97 «Інші витрати» і кредит рахунків 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи»), крім тих об'єктів, по яких раніше проводилась індексація (дооцінка, уцінка) [12].

Аналітичний облік основних засобів та інших необоротних матеріальних активів ведуть окремо за кожним об'єктом цих активів в «Інвентарних картках» (форма № ОЗ-6) [7].

Інвентарні картки формуються на підставі акта приймання-передачі (внутрішнього переміщення) за формою ОЗ-1 і містять такі відомості: номер

картки, дату її складання, найменування об'єкта, норму амортизації, інвентарний номер, коротку технічну характеристику, первісну вартість, а також результати від вибуття об'єкта та суми збільшення вартості внаслідок добудови, реконструкції чи інших поліпшень протягом терміну експлуатації [25].

На однотипні об'єкти невеликої вартості - інструменти, виробничий і господарський інвентар тощо, що надійшли в одному місяці, експлуатуються в одному підрозділі та мають однаковий строк корисного використання, допускається відкриття однієї зведеної інвентарної картки [25].

Заповнені картки підлягають реєстрації в «Описах інвентарних карток з обліку основних засобів» (форма № ОЗ-7), які ведуться за класифікаційними групами об'єктів і забезпечують контроль за їх збереженням [7]. У разі вибуття об'єкта до картки вносять номер акта списання за формою ОЗ-3, визначають результат ліквідації та вилучають картку з картотеки.

Після відповідних відміток у реєстрі форми ОЗ-7 картку долучають до документації зі списання. Аналітичний облік за місцями експлуатації ведеться в інвентарних списках основних засобів форми ОЗ-9, а за підсумками місяця на основі інвентарних карток заповнюються картки руху основних засобів форми ОЗ-8 у розрізі відповідних груп. Загальні підсумки цих карток щомісяця звіряються з даними синтетичного обліку.

Зміни у вартості основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, а також у сумах зносу внаслідок переоцінки відображаються у зазначених регістрах. Картки на об'єкти, що надійшли або вибули протягом місяця, формуються окремо та слугують підставою для складання «Картки обліку руху основних засобів» (форма № ОЗ-8) [7].

Сільськогосподарські підприємства на підставі карток руху основних засобів складають аналітичні дані до рахунків 10 і 11, що відображаються в Журналі-ордері № 13 із зазначенням залишків на початок і кінець місяця та оборотів за дебетом і кредитом у розрізі субрахунків [12]. Підсумкові показники за кожним рахунком звіряються з даними синтетичного обліку в Головній книзі.

Таким чином, система аналітичного обліку основних засобів являє собою

комплексний механізм, що охоплює сукупність первинних документів, облікових реєстрів та процедур їх обробки. Належна організація цієї системи забезпечує формування повної, достовірної та своєчасної інформації про наявність, рух і стан основних засобів, що є необхідною передумовою ефективного управління майновим потенціалом підприємства та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Інші підприємства при журнальній формі обліку для узагальнення інформації про наявність та рух основних засобів, нарахування зносу та для відображення капітальних інвестицій синтетичний облік основних засобів за рахунками 10 «Основні засоби» і 11 «Інші необоротні матеріальні активи» ведуть у Журналі 4, записи до якого здійснюються на підставі первинних та зведених облікових документів:

- акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів;
- акт списання основних засобів;
- розрахунок амортизації тощо.

В кінці місяця кредитові обороти рахунків 10, 11 з Журналу 4 переносять в Головну книгу. Обороти за дебетом рахунків 10, 11 в Головну книгу будуть занесені при рознесенні сум інших журналів (журналів-ордерів) з кредиту відповідних рахунків [12].

В сучасних умовах синтетичний облік основних засобів ведеться переважно в автоматизованих інформаційних системах бухгалтерського обліку. При цьому інформація за рахунками 10 «Основні засоби» та 11 «Інші необоротні матеріальні активи» накопичується у відповідних електронних реєстрах, що забезпечують відображення залишків на початок і кінець періоду, а також оборотів за дебетом і кредитом відповідних рахунків, на підставі яких формуються оборотно-сальдові відомості, Головна книга та фінансова звітність підприємства.

Типова кореспонденція рахунків при надходженні основних засобів наведена в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 - Типова кореспонденція обліку надходження основних засобів*

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Зарахування об'єктів капітальних інвестицій після введення в експлуатацію	10 «Основні засоби»	15 «Капітальні Інвестиції»
2.	Одержання від учасника (засновника) підприємства об'єкта основних засобів	10 «Основні засоби»	46 «Неоплачений Капітал»
3.	Відображення вартості безоплатно отриманих основних засобів	10 «Основні засоби»	424 «Безоплатно одержані необоротні активи»
4.	Зарахування витрат на транспортування і монтаж до складу первісної вартості безоплатно отриманих основних засобів	10 «Основні засоби»	15 «Капітальні Інвестиції»
5.	Оприбуткування раніше не врахованих на балансі основних засобів	10 «Основні засоби»	746 «Інші доходи»
6.	Переведення помилково не зарахованих малоцінних і швидкозношуваних предметів, що знаходяться на складі, до складу основних засобів	112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи»	22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»
7.	Включення до складу основних засобів предметів, які знаходяться в експлуатації та які помилково були зараховані до складу малоцінних і швидкозношуваних	106 «Інструменти, прилади та інвентар»	74 «Інші доходи»

* Сформовано автором на підставі джерел [12,5,6,8]

Облік вибуття основних засобів залежить від причини та способу їх вибуття. Найпоширенішим випадком є ліквідація об'єкта - внаслідок фізичного або морального зносу, стихійного лиха чи інших обставин. У процесі ліквідації підприємство списує залишкову вартість об'єкта, відображає витрати на демонтаж, а також оприбутковує матеріальні цінності, що залишилися після розбирання.

Типова кореспонденція рахунків при вибутті основних засобів наведена в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5 - Типова кореспонденція обліку вибуття основних засобів*

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Ліквідація основних засобів:		
а)	первісна вартість ліквідованого об'єкта	131 «Знос основних засобів»	10 «Основні засоби»
б)	сума зносу об'єкта	976 «Списання необоротних активів»	131 «Знос основних Засобів»
в)	залишкова вартість	976 «Списання необоротних активів»	10 «Основні засоби»
2.	Демонтаж об'єкта основних засобів:		
а)	оплата праці	976 «Списання необоротних активів»	66 «Розрахунки з оплати праці»
б)	відрахування на соціальні заходи	976 «Списання необоротних активів»	65 «Розрахунки за страхуванням»
в)	послуги підрядника, інших сторонніх організацій	976 «Списання необоротних активів»	68 «Розрахунки за іншими операціями»
г)	одержані товарно-матеріальні цінності від ліквідації об'єкта	20 «Виробничі запаси»	746 «Інші доходи»

* Сформовано автором на підставі джерел [12,2]

Рахунок 13 «Знос необоротних активів» призначено для узагальнення інформації про нараховану амортизацію та індексацію зносу необоротних матеріальних і нематеріальних активів, що підлягають амортизації. За кредитом цього рахунку відображається нарахування амортизації та індексації зносу відповідних активів, тоді як за дебетом фіксується зменшення накопиченої суми зносу. Аналітичний облік зносу ведеться у розрізі видів основних засобів, інших матеріальних необоротних активів та нематеріальних активів.

Усі витрати підприємства на придбання або створення основних засобів, що формують їх первісну вартість, кваліфікуються як капітальні інвестиції та відображаються за дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції», синтетичний

облік за яким ведеться в розрізі відповідних субрахунків. Капітальні інвестиції являють собою сукупність витрат на створення та якісне поліпшення основних засобів, охоплюючи затрати на придбання або самостійне створення основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів, а також витрати на реконструкцію, розширення та технічне переоснащення діючих підприємств.

За дебетом рахунку 15 відображається збільшення витрат, понесених підприємством у зв'язку з придбанням або створенням матеріальних і нематеріальних необоротних активів, а за кредитом - їх зменшення внаслідок прийняття відповідних об'єктів в експлуатацію або приведення їх у стан, придатний для використання за призначенням. Підставою для списання первісної вартості об'єкта з кредиту рахунку 15 «Капітальні інвестиції» є акт приймання-передачі, складений уповноваженою комісією та затверджений керівником підприємства відповідним наказом [25].

2. ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Мета, завдання та інформаційне забезпечення аудиту основних засобів підприємства

Аудит основних засобів є обов'язковою та невід'ємною складовою загальної аудиторської перевірки суб'єкта господарювання, що зумовлено значною питомою вагою основних засобів у структурі майна підприємства порівняно з іншими необоротними активами. Саме тому отримання достовірної інформації про стан і рух основних засобів потребує від аудитора значних часових і професійних ресурсів.

Актуальність дослідження аудиту основних засобів в умовах сучасного господарювання суттєво зростає, оскільки ринкове середовище висуває підвищені вимоги до раціонального використання ресурсів, дотримання оптимальної структури необоротного майна, а також своєчасного оновлення та модернізації виробничої бази підприємств.

Методика проведення аудиту основних засобів передбачає дотримання певної послідовності етапів аудиторської перевірки [37]. Зокрема, в процесі опитування або документальної перевірки аудитор зобов'язаний вивчити положення облікової політики щодо об'єктів основних засобів, застосовувані методи нарахування амортизації, а також встановити, чи мали місце зміни цих методів і чи відображені відповідні пояснення у примітках до річної фінансової звітності [37]. Доцільним є також дослідження інформації про основні засоби, отримані або передані в оренду, аналіз умов лізингових договорів, перевірка правильності визначення орендної плати та її відображення у складі відповідних доходів або витрат.

На першому етапі аудитор вивчає специфіку діяльності підприємства, організацію бухгалтерського та податкового обліку основних засобів, здійснює оцінку системи внутрішнього контролю, визначає методи перевірки, встановлює обсяг необхідних аудиторських процедур і формує програму проведення аудиту.

На другому етапі здійснюється аудит наявності основних засобів, який може проводитися двома способами:

- шляхом інвентаризації - за умови невеликої кількості об'єктів та наявності в договорі права аудитора бути присутнім під час її проведення;

- методом документальної перевірки, за якого об'єкт вважається наявним лише за умови існування документів, що підтверджують його придбання, безоплатне отримання чи створення, а також наявності відповідного запису в облікових регістрах. За відсутності таких документів або записів актив не визнається наявним і не може бути включений до балансу [37].

На третьому етапі проводиться аудит господарських операцій з основними засобами.

Аудитор перевіряє: правомірність формування первісної вартості при надходженні об'єктів, досліджує порядок відображення в обліку результатів переоцінки, контролює правильність обліку витрат на ремонт, а також законність і коректність відображення операцій з вибуття основних засобів. Особливої уваги заслуговують об'єкти, придбані за рахунок кредитних коштів [20].

Потреба у проведенні аудиту основних засобів визначається рядом обставин, характеристика яких наведена в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 - Обґрунтування необхідності проведення аудиту основних засобів*

Внутрішні	Недостовірність інформації, що надається обліковому персоналу щодо вартості об'єктів	- встановлення фактичної вартості об'єктів; - виявлення відхилень між фактичною та реальною вартістю об'єктів, що дозволить уникнути подальших помилок
	Недостовірність інформації, що надається обліковому персоналу щодо виду та якості об'єктів, які підлягають амортизації	встановлення реальних якісних характеристик об'єкта, з метою недопущення завищення його реальної вартості
	Ймовірна зацікавленість підприємства в завищенні вартості об'єктів, які підлягають амортизації з метою збільшення вартості активів	неупереджений фаховий погляд на правильність оцінки об'єктів, що підлягають амортизації з метою недопущення викривлень в обліку

Зовнішні	Недосконалість чинного законодавства в частині обліку основних засобів	узгодженість дій підприємства відповідно до вимог законодавства, оперативний контроль виконання нормативних засад
	Нестабільність економічних взаємовідносин в умовах ринку	забезпечує раціональне управління ризиками та можливість вичерпного інформативного забезпечення розрахунку оптимальних напрямків розвитку підприємства; правильність вибору методів нарахування амортизації та напрямки використання закомуюльованих коштів

* Сформовано автором на підставі джерел [37,20]

Перед початком проведення аудиту основних засобів необхідно сформулювати мету та завдання такої перевірки (Рис. В1 Додатку В).

Щодо предметної області аудиту операцій з основними засобами, то Ф. Бутинець [18] вважає, що предметом аудиту операцій з основними засобами є господарські процеси та операції, пов'язані з наявністю, рухом і використанням основних засобів, а також відносини, що виникають при цьому всередині підприємства та за його межами [18].

Кулаковська Л. [26] висловлює думку, що предмет аудиторського дослідження охоплює всю інформацію, що стосується основних засобів, враховуючи і ту, яка виходить за межі бухгалтерського обліку і фінансової звітності (оперативний облік, оперативна звітність про використання основних засобів, пояснення персоналу та ін.) [26].

До об'єктів аудиту основних засобів належать: класифікаційні групи основних засобів; правомірність документального оформлення операцій, пов'язаних із придбанням, виготовленням, рухом і вибуттям об'єктів; стан оперативного, інвентарного, аналітичного та синтетичного обліку, а також інформація про виявлені порушення в обліку, нестачі та зловживання, що отримали документальне підтвердження в актах ревізій, перевірок, аудиторських висновках або постановках правоохоронних органів [18].

Інформаційну базу аудиту основних засобів формують такі джерела [39]:

облікова політика підприємства та установчі документи; первинна документація з обліку основних засобів, зокрема накладні, інвентарні картки, акти приймання-передачі, акти введення в експлуатацію, акти ліквідації та списання, а також накази про проведення ремонтних робіт; аудиторські висновки та інші узагальнюючі документи за результатами контрольних заходів; Головна книга; фінансова звітність підприємства.

Комплексне використання зазначених джерел інформації дозволяє аудитору сформувати об'єктивне уявлення про стан обліку основних засобів, виявити можливі відхилення від вимог чинного законодавства та надати обґрунтовані висновки щодо достовірності відображення відповідних операцій у фінансовій звітності підприємства.

Основні законодавчі акти та діючі нормативи для аудита основних засобів занадано на рис. 2.1.

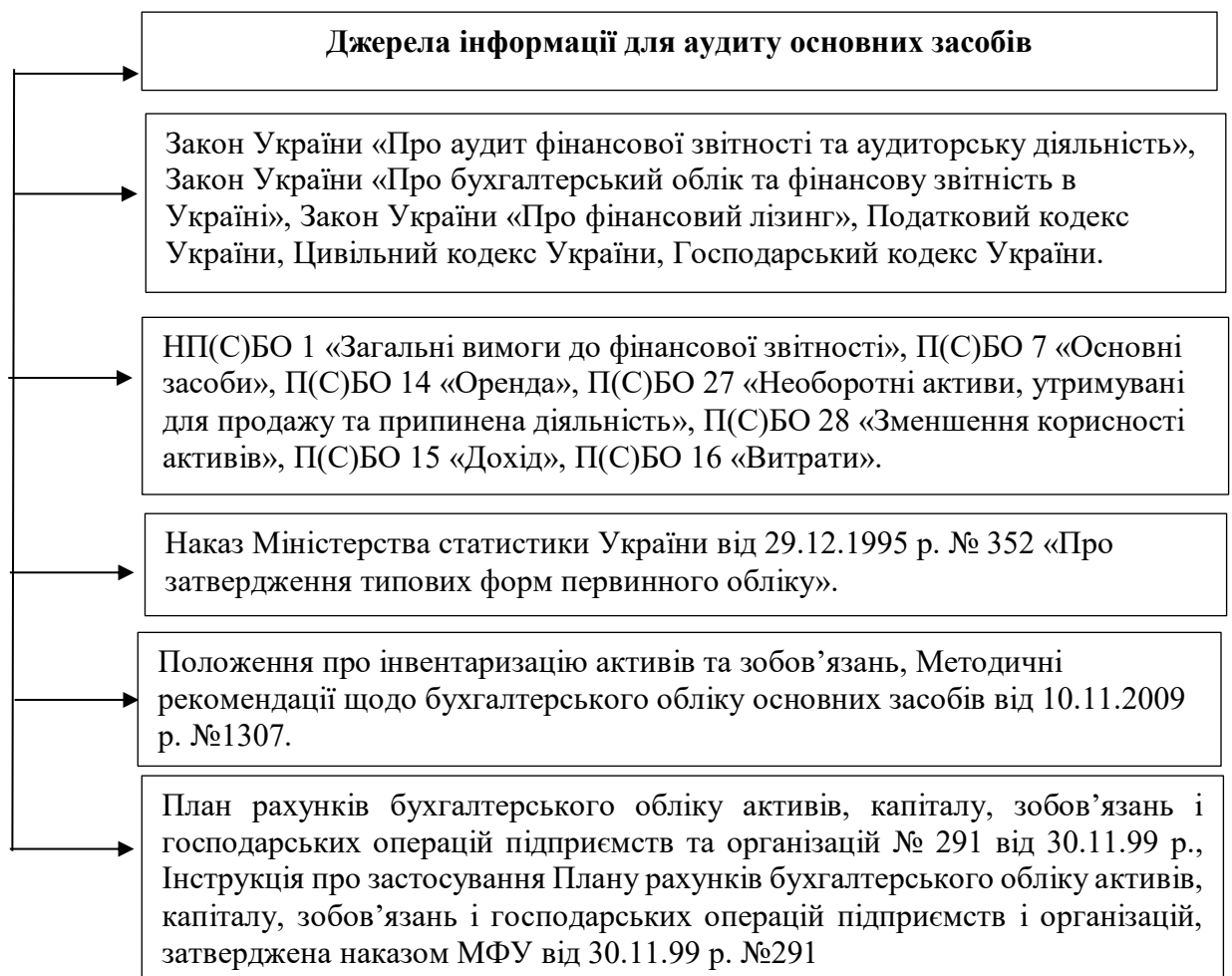

Рис. 2.1 - Основні законодавчі акти та діючі нормативи для аудита основних засобів [39]

Документом організаційно-методологічного характеру є план аудиту основних засобів, який містить основні стадії процесу аудиту, що розміщені в логічній послідовності (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2 - План аудиту основних засобів*

№	Етапи проведення
1.	Ознайомлення з обліковою політикою підприємства, з'ясування порядку забезпеченості бухгалтерії діючими нормативними документами щодо обліку основних засобів та формами уніфікованої документації
2.	Перевірка правильності оцінки та відображення основних засобів
3.	Перевірка відповідності даних синтетичного та аналітичного обліку основних засобів
4.	Аудит правильності відображення операцій з переміщення основних засобів
5.	З'ясування правильності нарахування амортизації основних засобів згідно встановлених норм
6.	Перевірка правильності відображення й оформлення операцій з проведення ремонту, модернізації та реконструкції основних засобів
7.	Аудит матеріалів переоцінки (індексації) основних засобів та їх відображення в обліку
8.	Перевірка правильності обліку орендованих основних засобів
9.	Аудит правильності відображення вибуття основних засобів
10.	Перевірка документального оформлення договорів про матеріальну відповідальність по збереженню основних засобів та створення постійно діючої комісії по їх списанню
11.	Аудит відповідності даних обліку основних засобів з бухгалтерськими регістрами та фінансовою звітністю

* Сформовано автором на підставі джерел [31,35,39]

На підставі загального плану аудиту аудитор розробляє та документально оформлює аудиторську програму, яка деталізує пункти плану та є детальною інструкцією для виконавців [31].

Об'єктом проведення аудиту основних засобів є інформація, яка міститься в різних джерелах з приводу основних засобів (рис. 2.2).

Аудитор під час перевірки основних засобів може використовувати такі методи, як [31]:

- опитування;
- порівняння;
- фізична та документальна перевірка;
- перерахування;
- вибіркове дослідження.

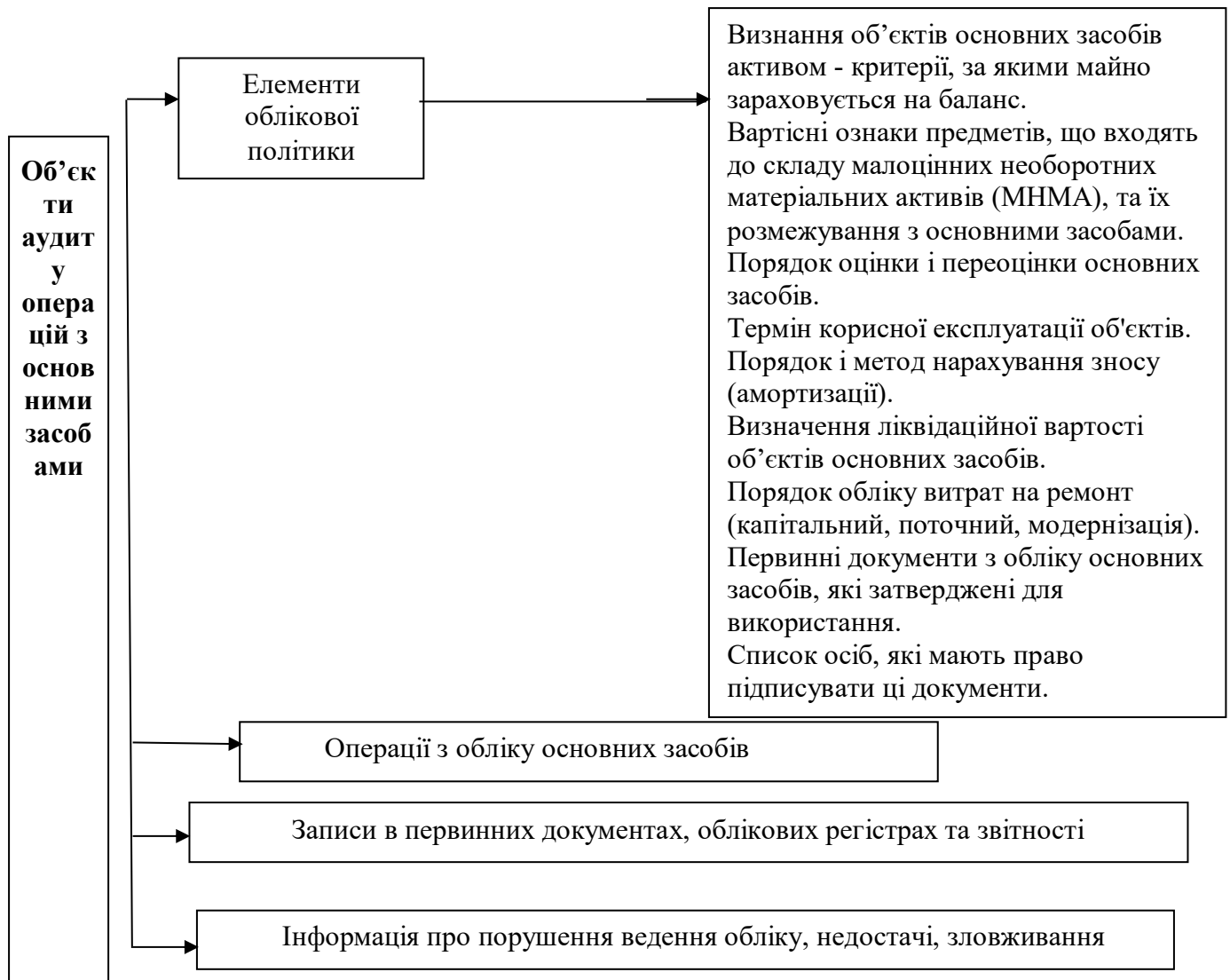

Рис. 2.2. - Об'єкти аудиту операцій із основними засобами [35]

Так як при опитуванні керівництва підприємства-клієнта в аудитора може виникнути необхідність в отриманні інформації про прогнозовані угоди, плани реалізації основних засобів, наявність претензій, застав та судових позовів, він може вдаватися до інших методів та процедур [20].

Для одержання необхідної інформації аудитор повідомляє листом керівництво підприємства-клієнта про список питань та перелік необхідних документів за звітний період для проведення перевірки [20].

Усі результати здійснених аудиторських процедур повинні знайти відображення в робочих документах аудитора [35].

До робочих документів аудитора відносяться: пояснення і заяви працівників

з питань перевірки основних засобів; копії первинних документів про господарські операції із основними засобами; акти, довідки; інвентаризаційні описи; реєстри бухгалтерського обліку; бухгалтерська звітність [35].

2.2. Організація та методика проведення аудиту операцій з основними засобами підприємства

Метою аудиту операцій з основними засобами є підтвердження достовірності даних щодо їх руху, повноти та своєчасності відображення первинної інформації в облікових реєстрах, відповідності ведення обліку прийнятій обліковій політиці підприємства, достовірності відображення операцій у фінансовій звітності, а також встановлення відповідності методики обліку й оподаткування операцій з основними засобами вимогам чинного законодавства.

Завданнями аудиту операцій з основними засобами є [35]: забезпечення збереження основних засобів та контроль за ефективністю їх використання; перевірка правомірності документального оформлення операцій із надходження, переміщення, вибуття та списання об'єктів; встановлення правильності визначення строків корисної експлуатації; підтвердження достовірності відображення в обліку первісної та ліквідаційної вартості основних засобів і результатів їх переоцінки; перевірка правомірності списання об'єктів унаслідок їх непридатності до подальшої експлуатації, а також перевірка законності й правильності відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку.

Предметом аудиту операцій з основними засобами виступають господарські процеси та операції, пов'язані з наявністю, рухом і використанням основних засобів, а також відносини, що виникають у цьому зв'язку як усередині підприємства, так і за його межами.

До об'єктів аудиту операцій з основними засобами належать [35]: елементи облікової політики, зокрема перелік облікових документів, список осіб, уповноважених їх підписувати, перелік матеріально відповідальних осіб, порядок оцінки та переоцінки, строки корисної експлуатації, інформація попередніх

ревізій, перевірок та аудиторських висновків щодо виявлених порушень.

Методика аудиту основних засобів - це послідовність визначених процедур [22, 36]: дослідження облікової політики підприємства в частині визнання, класифікації, оцінки, переоцінки та методів нарахування амортизації основних засобів; перевірка забезпеченості бухгалтерії чинними нормативними документами, типовими первинними документами та регістрами синтетичного й аналітичного обліку, що дозволяє сформулювати загальне уявлення про організацію обліку та виявити питання, які потребують особливої уваги; ознайомлення з результатами останньої інвентаризації та своєчасністю її проведення [22, 36].

Чітке формулювання мети аудиту має принципове значення, оскільки визначає спрямованість перевірки та окреслює практичну користь, яку вона може принести підприємству [37].

Перед проведенням аудиту основних засобів, необхідно ознайомитись з основами діяльності підприємства, де проводиться аудит. Для цього аудитор розробляє програму знайомства з підприємством, порядок якої наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Порядок проведення аудиту по питанню знайомства з підприємством*

№	Найменування роботи	Джерела
1.	Визначити сферу діяльності (виробнича або сфера послуг)	Надається підприємством
2.	Зібрати інформацію про галузь, по якій ведеться перевірка	Статистичні дані та інша література
3.	Визначити вид економічної діяльності	Статут
4.	Визначити розмір підприємства (мале, середнє, велике)	Кількість здійснюваних операцій за місяць
5.	Знайомство з юридичними документами підприємства	Надається підприємством
6.	Визначити форму власності, порядок створення підприємства, його особливості	Статут
7.	Визначити підпорядкованість підприємства	Статут
8.	Ознайомитись з предметом діяльності підприємства, згідно до Статуту	Статут

9.	Порівняти діяльність підприємства з діяльністю, яка зафіксована в Статуті.	Проводиться аудитором
10.	Визначити обороти підприємства	Надається підприємством
11.	Вивчити структуру підприємства	Схема – Структура підприємства

* Сформовано автором на підставі джерел [20,35,37]

З метою раціонального розподілу обов'язків між фахівцями у випадку проведення аудиту кількома спеціалістами розробляється програма перевірки. Вона містить такі обов'язкові елементи: мету аудиту; перелік основних ділянок діяльності підприємства та розділів обліку, що підлягають перевірці; характер перевірки - суцільний або вибіркового; розподіл обов'язків між членами аудиторської групи; а також строки початку і завершення перевірки [37]. Складена програма аудиторської перевірки передається керівникові підприємства для ознайомлення та узгодження об'єктів і стадій контролю. За ініціативою керівника до програми можуть бути внесені відповідні зміни [9].

Таким чином, формулювання етапів, мети, завдань і процедур аудиту має важливе значення і узагальнюються в програмі аудиту основних засобів, приклад якої наведено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 - Програма аудиту основних засобів*

№	Етап перевірки	Мета і завдання аудиту	Аудиторські процедури	Аудиторські докази
1.	Підготовчий	Попереднє знайомство з підприємством-клієнтом, оцінка систем контролю та бухгалтерського обліку, визначення аудиторського ризику, планування аудиту основних засобів	Опитування персоналу підприємства, вивчення матеріалів попередньої аудиторської перевірки, документальна перевірка, спостереження	Статут підприємства, накази, звіт про попередню аудиторську перевірку, інвентарні картки, дані синтетичного та аналітичного обліку основних засобів

2.	Фізичної перевірки	Оцінка достовірності результатів проведеної інвентаризації основних засобів	Спостереження за проведенням інвентаризації основних засобів	Матеріали інвентаризації, облікові записи по основних засобах
3.	Основний	Контроль оцінки основних засобів, встановлення їх належності, перевірка достовірності облікових записів і залишків у Балансі, перевірка правильності нарахування зносу основних засобів	Зіставлення даних інвентаризації, синтетичного та аналітичного обліку, запит до постачальників, документальна вибіркова перевірка, перевірка арифметичних підрахунків, аналіз	Акти інвентаризації, первинна документація по основних засобах, облікові регістри синтетичного і аналітичного обліку, відповіді на запит, Баланс
4.	Завершальний	Складання розділу аудиторського звіту про основні засоби підприємства-клієнта	Систематизація та обґрунтування отриманої на попередніх етапах інформації, аналіз, складання звіту та аудиторського висновку	Робоча документація, складена на попередніх етапах перевірки

* Сформовано автором на підставі джерел [22,36,9]

2.3. Типові порушення та методи їх виявлення під час проведення аудиту основних засобів підприємства

Під час аудиту основних засобів можуть бути виявлені типові порушення вимог НП(С)БО 7 «Основні засоби» [12; 44]:

- неправильне формування первісної вартості через хибне включення складових;
- некоректний облік активів, створених за рахунок позикового капіталу;
- незаконне віднесення оборотних активів до основних засобів;
- неправильне врахування витрат на модернізацію, реконструкцію чи утримання об'єктів;
- порушення при переоцінці активів (наприклад, вибірковість або

відсутність документального підтвердження).

При перевірці аудитор орієнтується на можливі відхилення в облікових даних, які можуть вплинути на достовірність звітних показників.

Типові помилки, які можуть бути виявлені у ході аудиту основних засобів представлено на рис. Г1 Додатку Г.

Подібні порушення спричиняють викривлення показників амортизації, вартості активів і, як наслідок, фінансової та податкової звітності підприємства.

Виявлення й усунення таких відхилень є одним із ключових завдань аудиту, спрямованого на забезпечення достовірності фінансових результатів.

Аудитор самостійно визначає етапи проведення аудиту основних засобів, розробляючи відповідний план та комплекс аудиторських процедур. Ці процедури охоплюють перевірку наявності та фізичного стану об'єктів, оцінку їх відповідності нормативним вимогам, визначення поточної вартості активів і контроль правильності їх бухгалтерського відображення, що в сукупності забезпечує комплексний аналіз і точність фінансової звітності [39].

Перевірка наявності основних засобів здійснюється двома способами - документально або шляхом інвентаризації [39]. Документальна перевірка передбачає аналіз бухгалтерських записів, договорів та актів з метою підтвердження відповідності облікових даних реальній наявності активів.

Інвентаризація полягає у фізичному огляді об'єктів для встановлення їх місцезнаходження, стану та кількості з наступним зіставленням отриманих даних з обліковими. Виявлені розбіжності - нестачі або надлишки - фіксуються у відповідному протоколі, а матеріально відповідальна особа зобов'язана надати письмові пояснення [39].

Аудитор здійснює контроль за відображенням зазначених операцій у бухгалтерському обліку, аналізує причини виявлених розбіжностей і пропонує заходи щодо їх запобігання в подальшому.

За необхідності аудитор рекомендує проведення переоцінки активів або перегляд строків їх корисного використання з метою забезпечення достовірності фінансової звітності [39].

Обидва способи перевірки можуть застосовуватися як окремо, так і в комплексі, в залежності від потреб та специфіки діяльності підприємства.

Наступним етапом є безпосередній огляд основних засобів з метою оцінки їх фізичного стану, виявлення пошкоджень, ступеня зношеності та працездатності окремих компонентів.

Після цього аудитор перевіряє правильність оцінювання активів, їх відповідність поточній вартості та коректність нарахування амортизації згідно з вимогами законодавства і внутрішньої облікової політики підприємства [39].

Окрема увага приділяється повноті розкриття інформації у фінансовій звітності: аудитор аналізує наявність усіх необхідних відомостей, зокрема дат придбання, категорій, класифікації та амортизаційних ставок.

Досліджуючи рух основних засобів, він аналізує операції з надходження, внутрішнього переміщення та вибуття об'єктів [27; 39].

Аудит операцій з руху основних засобів проводиться з метою встановлення їх законності, правильності та своєчасності документального оформлення. У процесі перевірки аудитор аналізує відповідність зовнішніх і внутрішніх документів, контролює дотримання нормативних актів і внутрішніх положень, оцінює ефективність управління рухом активів [33].

За фактами незаконного надходження, неправомірного переміщення або несвоєчасного обліку основних засобів аудитор з'ясовує причини порушень і встановлює конкретних винних осіб.

Перевіряється правильність обліку придбаних об'єктів, відповідність документації встановленим вимогам, наявність дозвільних документів і фактична наявність активів [27].

Оскільки надходження основних засобів може здійснюватися різними способами - аудитор визначає джерело кожного надходження, враховуючи його специфіку при оцінці вартості об'єктів.

Досліджуючи операції з придбання основних засобів, аудитор аналізує договори купівлі-продажу, накладні, податкові накладні від постачальників і підрядників, а також документи, що підтверджують витрати на виготовлення

об'єктів власними силами.

Особлива увага приділяється наявності технічної документації, правильності оформлення актів, наявності підписів головного бухгалтера та затвердження керівником, а також дотриманню встановлених строків зберігання документів [35]. Законність надходження основних засобів у результаті капітальних вкладень встановлюється шляхом зіставлення оприбуткованих об'єктів із переліком і титульним списком.

Аудитор також перевіряє операції внутрішнього переміщення об'єктів між підрозділами підприємства, аналізуючи документальне підтвердження таких операцій та відповідність облікових записів фактичному стану.

При вибутті основних засобів, оцінюється правильність відображення в обліку, достовірність супровідних документів і реальний стан об'єктів, що вибувають [33].

У процесі аудиту безоплатно отриманих основних засобів перевіряється наявність документів, що підтверджують факт такої операції. Для забезпечення достовірності аудитор може застосовувати зустрічну перевірку з метою підтвердження правильності списання за кількістю та вартістю.

Окремо з'ясовується, чи відображено операцію в обліку як збільшення додаткового капіталу, а доходи від використання безоплатно отриманих об'єктів чи враховано в сумі амортизації одночасно з її нарахуванням [9].

Крім того, аудитор перевіряє дотримання підприємством вимог інструкції щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, зокрема правильність використання активного рахунку 10 «Основні засоби», який призначений для обліку господарських засобів, що відображають інформацію про наявність і рух власних об'єктів, об'єктів, отриманих на умовах фінансового лізингу, а також орендованих цілісних майнових комплексів, що класифікуються як основні засоби [35].

Отже, аудит основних засобів є комплексним і багатоаспектним процесом, що відіграє визначальну роль у забезпеченні точності та достовірності фінансової звітності підприємства. Застосування різноманітних методів

перевірки - арифметичних, формальних, логічних, юридичних та методу взаємної перевірки - надає аудитору можливість реалізувати всебічний підхід до оцінки стану обліку основних засобів, виявити потенційні помилки та порушення, а також пересвідчитися у відповідності всіх операцій вимогам чинного законодавства та внутрішніх процедур підприємства.

Виявлення облікових помилок у сфері основних засобів сприяє не лише підвищенню точності фінансових звітів, а й удосконаленню системи управління активами загалом. Некоректно обліковані або неправильно оцінені об'єкти здатні суттєво викривити фінансові результати діяльності підприємства, що негативно позначається на якості управлінських рішень та достовірності звітної інформації.

Зважаючи на те, що основні засоби становлять значну частку активів підприємства та справляють істотний вплив на ключові фінансові показники - активи, зобов'язання, капітал, прибутки та збитки - належна організація їх обліку є критично важливою передумовою формування достовірної фінансової звітності [44].

У цьому контексті аудит основних засобів виконує не лише контрольну, а й підтверджувальну функцію, зміцнюючи довіру до підприємства з боку інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін, які використовують фінансову звітність як основу для прийняття обґрунтованих бізнес-рішень.

Якісно проведений аудит сприяє оптимізації використання основних засобів, підвищенню загальної операційної ефективності підприємства та забезпеченню його сталого економічного розвитку.

Таким чином, аудит основних засобів є невід'ємною складовою системи фінансового контролю підприємства, що забезпечує дотримання норм законодавства, внутрішніх політик і стандартів бухгалтерського обліку [35], а відтак виступає важливим інструментом підтримки прозорості та відповідальності в системі корпоративного управління.

2.4. Роль внутрішньогосподарського контролю в системі аудиту основних засобів підприємства

Внутрішньогосподарський контроль як функція управління в сучасних умовах господарювання забезпечує якісну розробку й ефективне досягнення цілей підприємства через реалізацію прийнятих управлінських рішень. Водночас в Україні й досі спостерігається недостатня увага до внутрішньогосподарського контролю як важливого елемента системи управління підприємством. Внаслідок чого власники та керівники втрачають можливість своєчасно впливати на господарські процеси [34]. У зв'язку з цим питання організації та вдосконалення внутрішньогосподарського контролю залишається актуальним і потребує подальшого теоретичного та практичного дослідження.

Внутрішньогосподарський контроль сьогодні, крім завдань безпосередньо контрольного характеру, повинен виконувати роль діагностичного засобу в управлінні результатами господарської діяльності. Аналіз наукових джерел свідчить про відсутність єдиного трактування сутності внутрішньогосподарського контролю, що зумовлює існування різних поглядів на його зміст, функції та місце в системі управління підприємством. Це пов'язано, по-перше, з тим, що внутрішньогосподарський контроль має складну структуру і проявляється в різних аспектах, по-друге, недостатнім вивченням теоретичних аспектів питань зазначеного виду контролю [34].

На думку частини авторів, «внутрішньогосподарський контроль - це незалежна оцінка відповідності діяльності підприємства поставленим завданням», інші вчені-економісти розглядають внутрішньогосподарський контроль - «як систему спостереження та перевірки відповідності процесу функціонування об'єкту управління прийнятим управлінським рішенням, встановлення результатів управлінського впливу на керований об'єкт виявленням відхилень, допущених у процесі виконання цих рішень» [34].

Основні засоби є одним із найважливіших чинників виробничої діяльності підприємства. Ревізія основних засобів є невід'ємною складовою загальної ревізії

суб'єкта господарювання, що зумовлено значною питомою вагою основних засобів у загальній структурі майна підприємства. Операції з основними засобами належать до найбільш складних з точки зору їх відображення на рахунках бухгалтерського обліку, що обумовлює підвищені вимоги до організації контрольних процедур у цій сфері.

Метою внутрішньогосподарського контролю основних засобів є встановлення достовірності бухгалтерських даних і звітності щодо наявності, стану та руху основних засобів [43]. Реалізація зазначеної мети передбачає систематичне здійснення контрольних заходів, спрямованих на виявлення відхилень від встановлених норм і стандартів, своєчасне усунення виявлених порушень та вжиття превентивних заходів щодо недопущення їх повторення в майбутньому.

Досить часто внутрішньогосподарський контроль на підприємстві недооцінюється, внаслідок чого не формується належним чином первинна облікова інформація про операції з основними засобами, зокрема, на рахунках бухгалтерського обліку не завжди своєчасно та достовірно відображається повна інформація щодо оцінки, переоцінки, надходження і використання основних засобів, їх внутрішнього переміщення та вибуття (реалізація, ліквідація, безоплатна передача, нестача, псування тощо).

Наслідком проведення недостатньо ефективного внутрішньогосподарського контролю на підприємстві можуть бути помилки пов'язані з обліком основних засобів, порушення порядку їх документального оформлення та викривлення інформації у фінансовій звітності.

Досягнення поставленої мети внутрішньогосподарського контролю основних засобів можливе за умови належного виконання його основних завдань (рис. 2.3).

Основою проведення внутрішньогосподарського контролю є розробка та затвердження плану контрольних заходів, в якому визначають зміст перевірок, перелік контрольних заходів, періодичність та тривалість контрольних робіт, відповідальних осіб тощо.

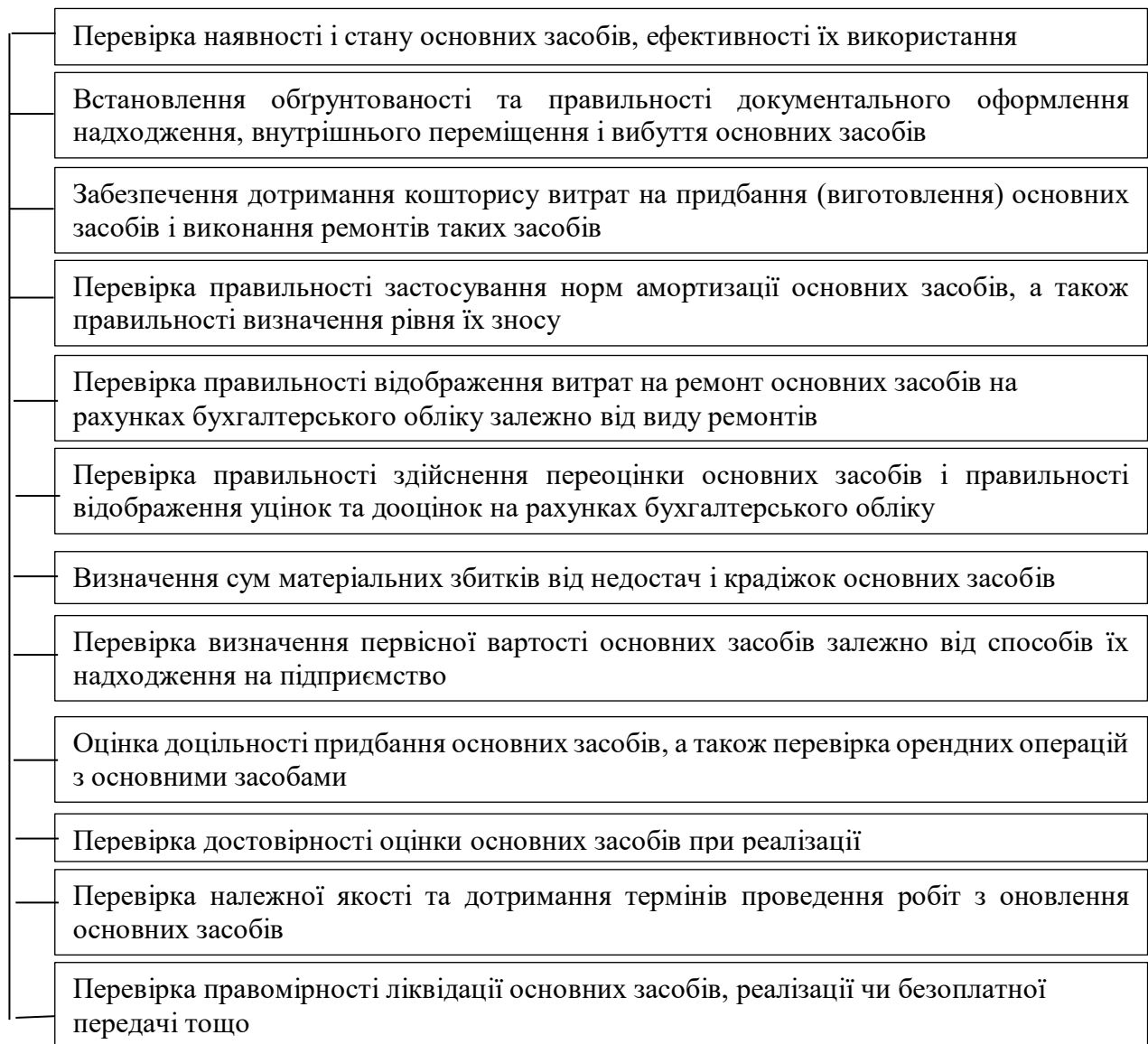

Рис. 2.3 - Завдання внутрішньогосподарського контролю основних засобів [5]

До основних етапів процесу контролю належать [43]:

розробка нормативних документів з організації контролю (стандартів, інструкцій тощо), їх доведення до виконавців;

- збір достовірних даних про об'єкт моніторингу;
- порівняння фактичних даних з нормативними (плановими) показниками;
- виявлення відхилень від планових завдань і норм;
- оцінка отриманих результатів; розробка та виконання коригувальних дій.

Основними методичними прийомами контролю за основними засобами, які використовує підприємство є [34]: інвентаризація, вибіркові та суцільні спостереження, обстеження та тематичні перевірки, методи перевірки облікової документації (фактична та зустрічна перевірка, перевірка суті та змісту операції, зіставлення документів з обліковими реєстрами аналітичного і синтетичного обліку, аналітична і логічна перевірка та зіставлення даних аналітичного обліку з даними синтетичного обліку).

Здійснивши аналіз стану впровадженої на підприємстві системи внутрішньогосподарського контролю можна встановити ряд недоліків її функціонування [34]. Основні напрями аналізу та контролю операцій з основними засобами наведено на рис. 2.4.

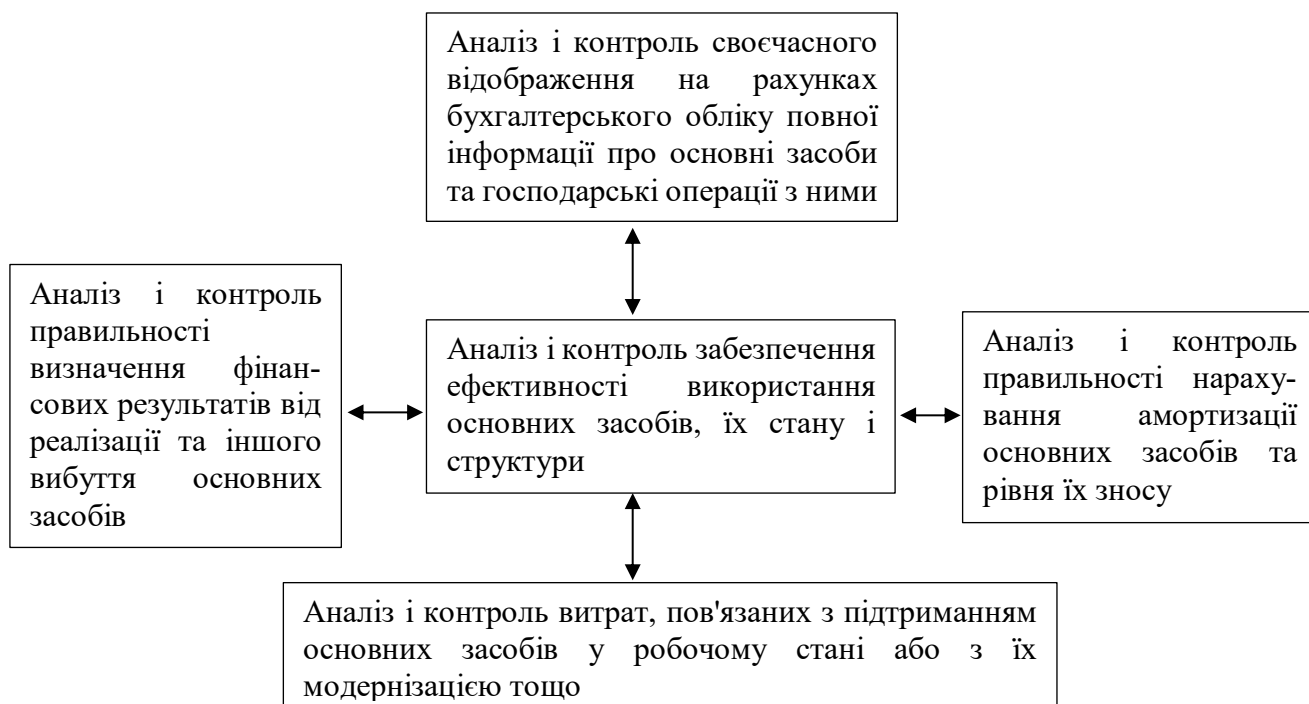

Рис. 2.4 - Основні напрями аналізу і контролю операцій з основними засобами [34]

Система внутрішньогосподарського контролю основних засобів є унікальним джерелом інформації, важливої для ефективного управління підприємством, запобігання порушення законодавства, неефективному використанню основних засобів, недопущення невиконання виробничих планів підприємства.

Поряд із внутрішньогосподарським контролем важливе значення для ефективного управління основними засобами має їх економічний аналіз, який дає змогу оцінити стан, рух та ефективність використання цих активів на підприємстві. Крім того, результати аналізу сприяють виявленню недоліків у системі внутрішньогосподарського контролю та причин відхилень від встановлених показників. У зв'язку з цим на підприємстві доцільно здійснювати комплексний аналіз операцій з основними засобами.

Метою аналізу основних засобів є визначення рівня забезпеченості підприємства основними засобами та виявлення потреби у відновленні чи розширенні виробничого потенціалу. На основі результатів аналізу можуть бути запропоновані заходи щодо підвищення ефективності використання основних засобів, зокрема впровадження автоматизованого управління ними та вдосконалення виробничих процесів [26].

Для здійснення аналізу основних засобів потрібно врахувати таку інформацію [43]:

- функціональна корисність основних засобів зберігається протягом декількох років, тому витрати, пов'язані з їх придбанням і експлуатацією розподілені в часі;

- ефективність використання основних засобів оцінюється по-різному залежно від їх виду, належності, характеру участі у виробничому процесі, а також призначення;

- момент фізичної заміни основних засобів не співпадає з моментом їх вартісного заміщення, у результаті чого можуть виникнути втрати і збитки, що зменшують фінансові результати діяльності підприємства;

- основні засоби обслуговують не тільки виробничу сферу діяльності підприємства, а й соціально-побутову, культурну тощо, тому, ефективність їх використання визначається не лише економічними, а й соціальними, екологічними та іншими факторами.

Аналіз основних засобів, як правило, здійснюється відповідно до послідовних етапів представлених на рис. Г2 Додатку Г, із розрахунком

аналітичних показників на кожному з етапів.

Проведене теоретичне дослідження дозволяє визначити основні напрями реалізації внутрішньогосподарського контролю операцій з основними засобами [43]:

1. Запобігати здійсненню протизаконних або економічно недоцільних господарських операцій з основними засобами, а також операцій, які не відповідають інтересам підприємства і його ділових партнерів на етапі прийняття управлінських рішень (превентивний контроль).

2. Усунути виявлені відхилення і порушення, що сталися під час здійснення господарських операцій з основними засобами (поточний контроль).

3. Перевірити законність та економічну доцільність здійснених операцій з основними засобами, що виконані на основі управлінських рішень (подальший контроль).

4. Оцінити виконання обліково-економічної політики щодо обліку операцій з основними засобами (дотримання волі власника).

5. Здійснити експертну оцінку ефективності використання основних засобів.

Можна зробити висновок, що внутрішньогосподарський контроль основних засобів, є важливим інструментом управління підприємством, спрямованим на забезпечення достовірності облікової інформації та підвищення ефективності використання основних засобів [34].

Недосконалість системи внутрішньогосподарського контролю може спричиняти помилки в нарахуванні амортизації, обліку витрат на утримання, ремонт і модернізацію основних засобів, а також у визначенні фінансових результатів від їх реалізації чи іншого вибуття. Тому важливим завданням підприємства є постійне вдосконалення системи внутрішньогосподарського контролю, що забезпечить підвищення достовірності облікової інформації та ефективності використання основних засобів. [34].

3. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ДРУЖБА СВК»

3.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

Об'єктом дослідження основних засобів та діяльності підприємства в даній кваліфікаційній роботі є ТОВ «ДРУЖБА СВК», що знаходиться за адресою с. Камчик, Білгород-Дністровський район, Одеської області.

З 2020 року змінилася адреса підприємства. До 2020 року підприємство було територіально розташовано на території Саратського району Одеської області, що за результатами адміністративно- територіальної реформи було підпорядковано до Білгород-Дністровського району. У 2024 році село Зоря було перейменовано на село Камчик.

У 1947 році на території села Зоря, розташованого у Саратському районі (зараз Білгород-Дністровському) районі Одеської області, було створено три колективних господарства: колгосп ім. Ф. Енгельса, колгосп ім. К. Маркса, колгосп «Іскра». Основними видами діяльності колгоспів були рослинництво та тваринництво. Розводили, головним чином, велику рогату худобу, вівці, свиней та птицю. Ведуче місце у рослинництві займало вирощування зернових культур. Таким чином на території села Зоря було сформовано колективне господарство «Дружба».

У розпорядженні господарства були обширі та просторі земельні угіддя. В той час у господарстві склався зерно-тваринницький напрям діяльності. Рослинництво приносило врожай зернових культур, кормів, а також овочів та картоплі. Ще поширились садівництво та виноградарство. Основною метою тваринництва було виробництво молока та м'яса.

У 2000 році згідно Закону України «Про колективну власність в Україні» підприємство було знов реорганізовано у сільськогосподарський виробничий кооператив - СВК «ДРУЖБА». Ця форма дозволила зберегти цілісність матеріально-технічної бази, уникнути подрібнення великих земельних масивів і забезпечити спільну обробку землі власниками земельних часток (паїв).

У 2012 році загальними зборами членів кооперативу було прийнято рішення про реорганізацію СВК «ДРУЖБА» у Товариство з обмеженою відповідальністю із збереженням історичної назви - ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Вищим органом управління ТОВ «ДРУЖБА СВК» є Загальні збори учасників. Операційне та виконавче керівництво здійснює Директор (Г. Г. Чиклікчи). Організаційна структура є лінійно-функціональною та включає спеціалізовані цехи переробки, агрономічну та інженерну служби, а також централізовану бухгалтерію [16-17].

Крім того, що вироблена продукція використовується самим товариством, з усіх ділянок частина продукції реалізується. Покупцями, а точніше – споживачами цієї продукції є населення села Камчик та навколо розташованих населених пунктів. Продукція реалізується напрямку, тобто безпосередньо з самих бригад, а також через мережу магазинів. На балансі Товариства знаходяться чотири продовольчих магазини, кафе «Камчія», бар «Камчія». Більша частина продукції – це зернові та масляні культури, м'ясо та м'ясні вироби – реалізуються приватним підприємцям, які приїжджають з усієї України.

Для аналізу основних показників діяльності підприємства складемо аналітичну таблицю 3.1.

Таблиця 3.1 – Основні фінансово-економічних показників діяльності підприємства за 2023-2024 роки*

Показники	2023	2024	Відхилення 2023/2024 рр.	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі, т	816,3	996,4	180,1	22,07
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис. грн.	17855,3	21851,5	3996,2	22,38
- у діючих оптових цінах				
- у порівнянних оптових цінах				
3. Середня оптова ціна за 1 тону продукції, грн.	21874,09	21930,35	56,3	0,26
4. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	189207	251006	61799,0	32,66
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	150458	148 078	-2380,0	-1,58

Продовження табл. 3.1

6. Адміністративні витрати, тис. грн.	6715	8397	1682,0	25,05
7. Витрати на збут, тис. грн.	7168	9059	1891,0	26,38
8. Валовий прибуток, тис. грн.	38749	102928	64179,0	більше ніж в 1,65р.
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	164341	165534	1193,0	0,73
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	87	66	-20,9	-24,07
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в т.числі:	25130	96 914	71784,0	більше ніж в 2,85 р.
- від операційної діяльності	27443	99 528	72085,0	більше ніж в 2,62 р.
- від фінансової діяльності	-2091	-2603	-512,0	24,49
- від іншої діяльності	-222	-11	211,0	-95,05
12. Податок на прибуток, тис. грн.	-	-	х	х
13. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	25130	96914	71784,0	більше ніж в 2,85 р.
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	111851	130693	18842,0	16,85
15. Матеріаловіддача, грн./грн.	0,16	0,17	0,0	4,74
16. Матеріаломісткість продукції, грн./грн	6,26	5,98	-0,3	-4,52
17. Середня облікова кількість працівників підприємства, осіб.	127	124	-3,0	-2,36
18. Продуктивність праці одного працівника підприємства, грн.	140954,76	176221,72	35267,0	25,02
19. Фонд оплати праці працівників підприємства, тис. грн.	19183	24457	5274,0	27,49
20. Середня річна заробітна плата одного працівника підприємства, грн.	151047,24	197233,87	46186,6	30,58
21. Середня річна вартість основних засобів підприємства, тис.грн.	135716,5	152315,5	16599,0	12,23
22. Фондовіддача, грн.	0,13	0,14	0,01	8,76
23. Фондорентабельність, %	18,52	63,63	45,1	х
24. Середня річна вартість оборотних активів, тис. грн.	232202	285609,5	53407,5	23,00
25. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,81	0,88	0,1	7,85
26. Рентабельність реалізованої продукції, %	16,7	41,01	24,3	х
27. Рентабельність виробництва, %	6,83	22,13	15,3	х
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	7624,5	13298	5673,5	74,41
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	6205	5825,5	-379,5	-6,12
30. Коефіцієнти ліквідності балансу	18,29	62,59	44,3	х
- коефіцієнт поточної ліквідності				
- коефіцієнт швидкої ліквідності				
- коефіцієнт абсолютної ліквідності				

*Складено та розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК»

За результатами дослідження основних техніко-економічних показників

діяльності підприємства за 2023-2024 рр. встановлено позитивну динаміку більшості показників, що свідчить про підвищення ефективності господарської діяльності підприємства.

Обсяг виробництва продукції у натуральному виразі зріс на 180,1 т або на 22,07%, а обсяг продукції в оптових цінах (як у діючих, так і в порівнянних цінах) збільшився відповідно на 3996,2 тис. грн або на 22,38% та на 3950,2 тис. грн або на 22,07%. При цьому середня оптова ціна за 1 тону продукції зросла на 56,3 грн або на 0,26%, що свідчить про відносну стабільність цінової політики підприємства.

Чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 61799 тис. грн або на 32,66%, що свідчить про розширення обсягів реалізації продукції та зміцнення ринкових позицій підприємства. Водночас собівартість реалізованої продукції зменшилася на 2380 тис. грн або на 1,58%, що є позитивним фактором та свідчить про підвищення ефективності виробничої діяльності. Незважаючи на зростання адміністративних витрат на 25,05% та витрат на збут на 26,38%, валовий прибуток підприємства збільшився на 64179 тис. грн або на 165,63%.

Фінансовий результат до оподаткування зріс на 71784 тис. грн або на 285,65%, а чистий прибуток підприємства збільшився на аналогічну величину. Основним чинником такого зростання стало суттєве підвищення прибутку від операційної діяльності на 72085 тис. грн або на 262,67%. Водночас від'ємний результат від фінансової діяльності дещо погіршився, однак його вплив на загальний фінансовий результат був незначним.

На підприємстві покращилось використання матеріальних ресурсів. Матеріаловіддача зросла на 4,74%, а матеріаломісткість продукції зменшилася на 4,52%, що свідчить про більш ефективне використання сировини та матеріалів у виробничому процесі.

Позитивні зміни спостерігаються і у сфері використання трудових ресурсів. Незважаючи на скорочення середньооблікової чисельності працівників на 3 особи або на 2,36%, продуктивність праці одного працівника зросла на 35267 грн або на 25,02%. Одночасно фонд оплати праці збільшився на 5274 тис. грн або

на 27,49%, а середня річна заробітна плата одного працівника зросла на 46186,6 грн або на 30,58%, що свідчить про підвищення рівня матеріального стимулювання персоналу.

Ефективність використання основних засобів також покращилася. Незважаючи на зростання середньорічної вартості основних засобів на 12,23%, фондівдача збільшилася на 8,76%, а фондорентабельність зросла з 18,52% до 63,63%, що свідчить про значне підвищення прибутковості використання виробничих фондів.

Покращились і показники використання оборотних активів. Середньорічна вартість оборотних активів зросла на 23,0%, а коефіцієнт їх оборотності збільшився на 7,85%, що характеризує прискорення обігу коштів підприємства.

Показники рентабельності демонструють суттєве підвищення ефективності діяльності підприємства. Рентабельність реалізованої продукції зросла з 16,7% до 41,01%, а рентабельність виробництва - з 6,83% до 22,13%. Крім того, значно покращилися показники ліквідності балансу, що свідчить про високий рівень платоспроможності підприємства та його здатність своєчасно виконувати поточні зобов'язання.

Отже, у 2024 році підприємство суттєво покращило результати своєї діяльності порівняно з 2023 роком. Зростання обсягів виробництва та реалізації продукції, підвищення прибутковості, продуктивності праці, ефективності використання ресурсів і покращення показників ліквідності свідчать про зміцнення фінансового стану та підвищення загальної ефективності функціонування підприємства.

3.2. Організація системи бухгалтерського та податкового обліку на підприємстві

Бухгалтерський облік ТОВ «ДРУЖБА СВК» регламентується законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» та національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Ведення бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК» регулюється Наказом керівника «Про облікову політику підприємства», в якому обумовлені певні особливості бухгалтерського обліку на підприємстві.

Наказ про облікову політику підприємства, кожного року затверджується директором підприємства. Документ визначає план рахунків, методи оцінки і правила документообігу. Облік ведеться з використанням автоматизованих систем бухгалтерського обліку.

Оскільки ТОВ «ДРУЖБА СВК» є сільськогосподарським підприємством, організація бухгалтерського обліку на ньому має певні специфічні особливості, через вплив природно-кліматичних факторів, біологічними перетвореннями, сезонністю виробництва та особливим режимом оподаткування.

Організація облікового процесу на ТОВ «ДРУЖБА СВК» побудована як єдина інтегрована система, що поєднує в собі оперативний, фінансовий, статистичний та податковий облік.

Оперативний облік здійснюється безпосередньо на складах, фермах, у виробничих цехах та торгових точках відповідальними працівниками. Метою такого обліку є швидкий збір первинної інформації про рух активів для оперативного управління. Контроль за достовірністю цих даних покладено на керівників відповідних підрозділів, наприклад бригадирів, завідувачів складами, адміністраторів, менеджерів і проводить один раз на два тижні.

Якщо розглядати оперативний облік в рослинництві та тваринництві на підприємстві - ведеться облік руху біологічних активів та кормів. Також, ТОВ «ДРУЖБА СВК» має мережі роздрібної реалізації продукції (місцеві магазини, кафе «Камчія»), де здійснюється щоденний облік виручки через реєстратор розрахункових операцій (РРО) та рух товарних запасів, що також відноситься до оперативного обліку.

Статистичний облік на підприємстві - це планомірне збирання та вивчення масових кількісних і якісних явищ і закономірностей розвитку за конкретних умов місця та часу. Дані про господарські та виробничі зміни на підприємстві статистичний облік одержує з оперативного та бухгалтерського обліку.

Веденням обліку у ТОВ «ДРУЖБА СВК» займається відділ бухгалтерії - використовується централізована форма організації бухгалтерського обліку, за якою працівники бухгалтерії безпосередньо підпорядковуються головному бухгалтеру товариства (рис. 3.1).

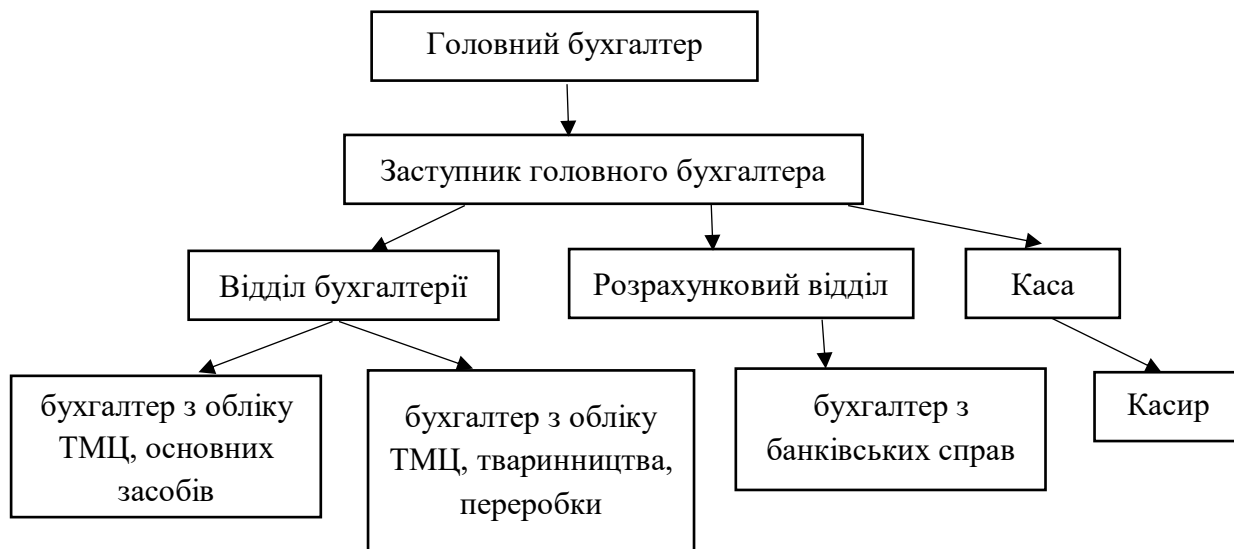

Рис.3.1 – Схематичне відображення централізованої форми організації бухгалтерського обліку на ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

*складено за даними наказу про облікову політику підприємства

До функціональних обов'язків головного бухгалтера належать:

1. Забезпечення ведення бухгалтерського обліку відповідно до єдиних методологічних засад, визначених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», з урахуванням специфіки діяльності підприємства та технології оброблення облікових даних.

2. Організація діяльності бухгалтерської служби та здійснення контролю за повнотою і правильністю відображення на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій.

3. Вимога від структурних підрозділів, служб і працівників підприємства неухильного дотримання встановленого порядку оформлення та подання первинних документів до обліку.

4. Вжиття комплексу заходів щодо запобігання несанкціонованому виправленню записів у первинних документах і регістрах бухгалтерського

обліку, а також забезпечення збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом нормативно встановлених строків.

5. Забезпечення складання фінансової звітності підприємства на підставі даних бухгалтерського обліку, її підписання та подання у встановлені строки відповідним користувачам.

6. Здійснення заходів щодо формування повної, достовірної та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та рух грошових коштів.

7. Участь у підготовці та поданні інших видів періодичної звітності, що передбачають підпис головного бухгалтера, до органів вищого рівня відповідно до чинних нормативних актів, затверджених форм та інструкцій.

8. Забезпечення за погодженням із власником або керівником підприємства своєчасного перерахування податків і зборів, передбачених законодавством, а також здійснення розрахунків з кредиторами відповідно до договірних зобов'язань.

9. Контроль за веденням касових операцій, раціональним та ефективним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів підприємства.

10. Участь у проведенні інвентаризаційної роботи, оформленні матеріалів, пов'язаних із нестачами та відшкодуванням збитків від нестач, крадіжок і псування активів підприємства.

11. Організує роботу з підготовки пропозицій для власника (керівника) підприємства щодо:

- визначення облікової політики підприємства, внесення змін до обраної облікової політики, вибору форми бухгалтерського обліку з урахуванням діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних;

- розроблення системи і форм внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та правил документообігу, додаткової системи рахунків і реєстрів аналітичного обліку, звітності і контролю господарських операцій;

- визначення прав працівників на підписання первинних та зведених облікових документів;

- вибору оптимальної структури бухгалтерської служби та чисельності її працівників, підвищення професійного рівня бухгалтерів, забезпечення їх довідковими матеріалами;
- поліпшення системи інформаційного забезпечення управління та шляхів проходження обробленої інформації до виконавців;
- впровадження автоматизованої системи оброблення даних бухгалтерського обліку з урахуванням особливостей діяльності підприємства чи удосконалення діючої;
- забезпечення збереження майна, раціонального та ефективного використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, залучення кредитів та їх погашення;
- виділення на окремий баланс філій, представництв, відділень та інших відокремлених підрозділів підприємства та включення їх показників до фінансової звітності підприємства.

12. Керівництво працівниками бухгалтерської служби підприємства та розподіл між ними посадових завдань і функціональних обов'язків.

13. Ознайомлення підпорядкованих працівників із нормативно-методичними документами, інформаційними матеріалами та змінами в чинному законодавстві, що стосуються їхньої професійної діяльності. Для чіткої організації і планування роботи, а також раціонального розподілу праці на підприємстві розробляються посадові інструкції на кожну посаду, передбачену штатним розкладом.

На підприємстві ТОВ «ДРУЖБА СВК» застосовується автоматизована форма обліку (рис. 3.2).

Для забезпечення безперервного та достовірного обліку, зокрема в частині розрахунків з покупцями і замовниками, ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовує інтегровану систему програмних продуктів. Кожен з них виконує специфічну функцію, формуючи єдиний інформаційний та документальний простір підприємства.

Бухгалтерія ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовує спеціалізовану програму

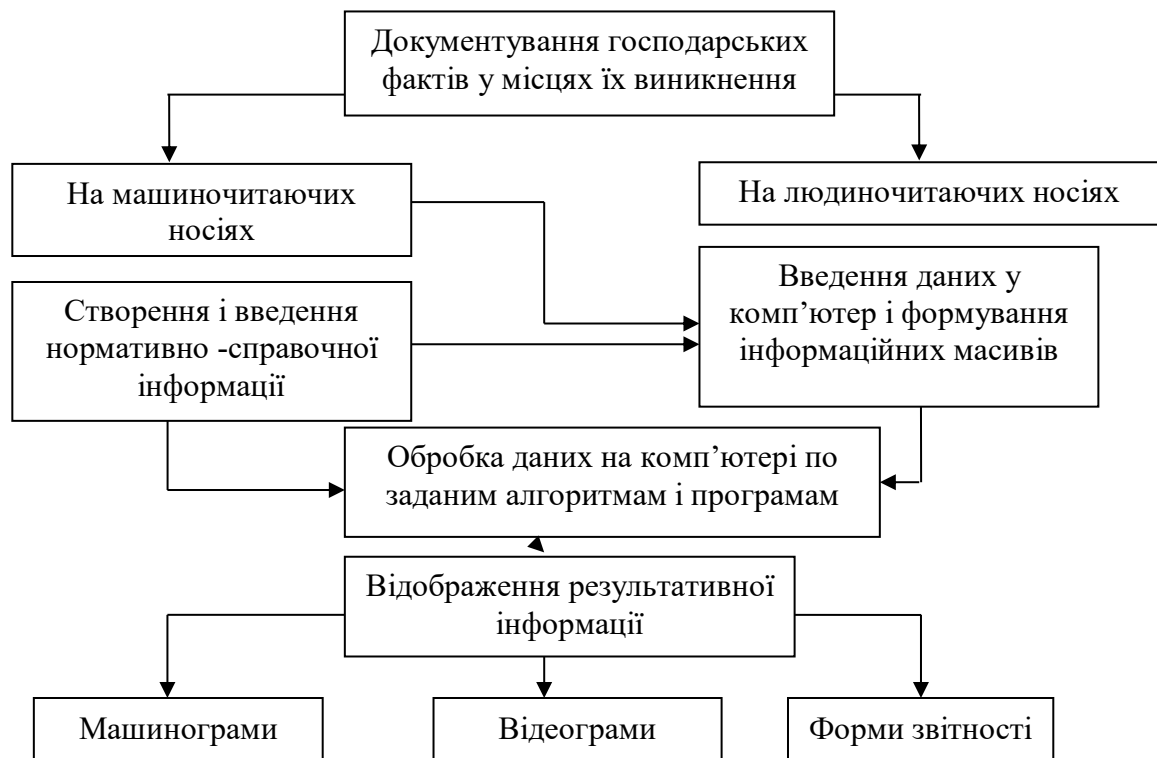

Рис. 3.2 - Схема автоматизованої форми ведення бухгалтерського обліку, яка використовується на ТОВ «ДРУЖБА СВК»

«BAS Бухгалтерія АПК», розроблену з урахуванням потреб саме сільськогосподарських підприємств. Ця система охоплює облік рослинництва, тваринництва, земельних ділянок, оренди паїв, біологічних активів, калькулювання собівартості продукції та формування галузевої звітності, що повністю відповідає специфіці діяльності підприємства.

Разом з тим, для ТОВ «ДРУЖБА СВК» доцільним є перехід на більш сучасне рішення - «BAS АГРО. Бухгалтерія», яке є наступним поколінням аграрних конфігурацій платформи BAS. Відмінність між двома продуктами полягає не лише у технологічній базі, а й у значно розширеному наборі функціональних модулів та актуальній підтримці з боку розробника. «BAS АГРО. Бухгалтерія» враховує сучасні вимоги аграрного сектору України, зокрема зміни в законодавстві, стандартах звітності та інтеграції з іншими цифровими сервісами.

Невід'ємною частиною облікової системи підприємства є програма

електронної звітності та документообігу «М.Е.Дос». Саме вона забезпечує зовнішню комунікацію ТОВ «ДРУЖБА СВК» з державними органами та контрагентами.

Для зручності банківських операцій підприємство використовує у своїй діяльності «Клієнт-Банк» (Інтернет-банкінг), що спрощує управління безготівковими розрахунками. Процес автоматизовано наступним чином:

- імпорт виписок - бухгалтер завантажує банківську виписку з «Клієнт-Банку» та імпортує її в «BAS Бухгалтерія АПК» або «BAS АГРО. Бухгалтерія», а програма автоматично «роznосить» оплати по контрагентах, закриваючи дебіторську заборгованість покупців;

- експорт платежів передбачає формування платіжних доручень в обліковій системі з подальшим вивантаженням у банк для підписання директором та здійснення переказу.

Для аналітичної та документальної роботи бухгалтери підприємства додатково використовують MS Word і MS Excel. Зокрема, в Excel ведуться реєстри старіння боргів, графіки погашення заборгованості, калькуляції цін на продукцію - інструменти, що дозволяють здійснювати поточний контроль за фінансовим станом розрахунків з покупцями в зручному форматі.

У програмі MS Word в основному створюється і редагуються текстові документи та звіти. В цьому форматі працівники відділу можуть отримувати інформацію від інших підрозділів, керівництва та державних служб.

У програмі MS Excel складаються різноманітні таблиці для подальших обчислень, наприклад, графіки погашення боргів, калькуляція цін на продукцію, проводяться розрахунки «реєстр старіння боргів», тобто дозволяє вирішувати різноманітні цифрові та розрахункові завдання і тому є поширеною програмою в усіх підрозділах підприємства ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Важливим програмним забезпеченням на ТОВ «ДРУЖБА СВК» є РРО/ПРРО, яке використовується на торгових точках підприємства для магазинів та кафе, де встановлено спеціалізоване програмне забезпечення для реєстраторів розрахункових операцій (РРО/ПРРО). Завдяки цьому працівник

фіксує момент продажу товару кінцевому споживачеві, друкує фіскальний чек і передає інформацію про виручку на сервер ДПС та в центральну бухгалтерію підприємства.

Рациональна організація бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК» ґрунтується на системі взаємопов'язаних принципів, дотримання яких забезпечує достовірність, повноту та своєчасність облікової інформації:

- принцип цілісності - вимагає розглядати систему як об'єкт, як цілісне явище, якість якого не зводиться до особливостей яких-небудь окремих частин, які утворюють його. Цілісність обліку системи ТОВ «ДРУЖБА СВК» як об'єкта виявляється у подвійному узагальненні господарських фактів-явищ і процесів;

- принцип всебічності - передбачає облік всіх внутрішніх зв'язків і відносин системи, всіх чинників, які впливають на її функціонування;

- принцип субординації - вимагає створення ієрархії елементів і відносин за чітко встановленими критеріями. На ТОВ «ДРУЖБА СВК» основним критерієм побудови ієрархії елементів системи бухгалтерського обліку є адекватність організаційної і технологічної структур господарства. Наприклад, облік матеріалів здійснюють адекватно організації складського господарства: за кожною матеріально відповідальною особою, місцем зберігання матеріалів, облік витрат на виробництво - за цехами, ділянками, бригадами, продукцією;

- принцип динамічності - відображає здатність облікової системи ТОВ «ДРУЖБА СВК» адаптуватися до змін. Це проявляється у поступовому вдосконаленні програмного забезпечення, впровадженні електронного документообігу через «М.Е.Дос» та автоматизації банківських розрахунків через систему «Клієнт-Банк».

- принцип випереджаючого - вимагає від бухгалтерської служби підприємства не лише фіксувати факти, що вже відбулись, а й прогнозувати майбутній стан облікової системи. Для ТОВ «ДРУЖБА СВК» це означає своєчасну підготовку до змін у податковому законодавстві, оновлення методів калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції та планування потреб у модернізації основних засобів.

-принцип системостворюючих відносин - вимагає визначення саме таких зв'язків між частинами (елементами) системи, які забезпечують її цілісність, існування і розвиток.

Система бухгалтерського обліку ТОВ «ДРУЖБА СВК» акумулює та обробляє інформацію про нарахування і сплату податків до бюджетів різних рівнів, позабюджетних фондів, а також місцевих податків і зборів, яка в установлені строки надається до контролюючих органів.

Для ТОВ «ДРУЖБА СВК», як підприємства з власною роздрібною мережею і яке здійснює діяльність у сферах тваринництва і рослинництва, належна організація податкового обліку має особливо важливе значення.

Податковий облік ТОВ «ДРУЖБА СВК» є відносно відокремленою підсистемою, що тісно взаємодіє з бухгалтерським обліком, однак має власну методологічну базу, визначену Податковим кодексом України. Необхідність паралельного ведення двох видів обліку обумовлена тим, що окремі господарські операції підприємства по-різному відображаються у фінансовій та податковій звітності - зокрема, в частині визначення бази оподаткування ПДВ, визнання доходів і витрат, а також нарахування амортизації основних засобів.

Взаємодія бухгалтерського та податкового обліку на підприємстві реалізується через програмний комплекс «BAS Бухгалтерія АПК» у зв'язці з «М.Е.Дос», що дозволяє автоматично формувати податкову звітність на підставі даних первинних документів і реєструвати податкові накладні в ЄРПН без ручного дублювання інформації.

3.3. Особливості організації обліку та документального оформлення операцій з основними засобами підприємства

Організація обліку основних засобів на ТОВ «ДРУЖБА СВК» є важливою складовою загальної системи бухгалтерського обліку, оскільки основні засоби займають значну частку в структурі активів будь-якого суб'єкта господарювання. Правильна організація обліку основних засобів забезпечує достовірність

фінансової звітності, ефективне управління майном підприємства та дотримання вимог чинного законодавства України.

Основним нормативним документом, що регулює облік основних засобів у ТОВ «ДРУЖБА СВК», є Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України [12].

Облікова політика ТОВ «ДРУЖБА СВК» щодо особливостей ведення обліку основних засобів затверджується наказом керівника і містить такі елементи: методи нарахування амортизації, строки корисного використання об'єктів за групами, порядок переоцінки, критерій розмежування основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів, порядок обліку витрат на ремонт і поліпшення.

Правильно сформована облікова політика є підґрунтям раціональної організації обліку основних засобів у ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Відповідно до НП(С)БО 7 ТОВ «ДРУЖБА СВК» самостійно обирає метод нарахування амортизації, який закріплюється в обліковій політиці. У ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовується прямолінійний метод, за яким річна сума амортизації визначається шляхом ділення вартості, що амортизується, на строк корисного використання об'єкта. Цей метод є найбільш простим у застосуванні та забезпечує рівномірний розподіл амортизаційних відрахувань протягом усього строку експлуатації об'єкта.

Документальне оформлення є першим і обов'язковим етапом облікового процесу в ТОВ «ДРУЖБА СВК». Кожна господарська операція з основними засобами повинна бути підтверджена відповідним первинним документом, що має юридичну силу та містить усі обов'язкові реквізити, передбачені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

З метою забезпечення єдиного підходу до документального оформлення операцій з основними засобами в ТОВ «ДРУЖБА СВК» відповідно до наказу про облікову політику застосовуються типові форми первинного обліку основних засобів (форми № ОЗ-1, ОЗ-2, ОЗ-3, ОЗ-4 та інші). Використання

зазначених форм забезпечує належне документальне підтвердження господарських операцій, контроль за рухом і збереженням об'єктів основних засобів, а також формування достовірної інформації для потреб бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

У ТОВ «ДРУЖБА СВК» облік основних засобів ведеться в автоматизованій системі з використанням спеціалізованого програмного забезпечення. Використання спеціалізованих програм обліку забезпечує оперативне відображення господарських операцій, формування аналітичних та синтетичних регістрів обліку, контроль за рухом об'єктів основних засобів та автоматичне нарахування амортизації.

Підставою для відображення в обліку операцій з надходження основних засобів є первинні документи, які підтверджують факт придбання, створення або безоплатного отримання об'єкта. При надходженні основних засобів на підприємстві оформлюються:

- акт приймання-передачі (введення в експлуатацію) основних засобів за формою № ОЗ-1;
- договір купівлі-продажу, поставки або підряду;
- видаткова накладна та податкова накладна постачальника;
- технічна документація, паспорти, сертифікати та інші документи на об'єкт.

Після перевірки та затвердження первинних документів відповідальна особа підприємства вносить інформацію до облікової системи. Для кожного об'єкта формується електронна картка, в якій зазначаються найменування об'єкта, інвентарний номер, місце експлуатації, матеріально відповідальна особа, дата введення в експлуатацію, первісна вартість, ліквідаційна вартість, строк корисного використання, метод амортизації та інші облікові характеристики.

На підставі введених даних система автоматично формує відповідні бухгалтерські проведення та відображає інформацію на рахунках 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи» та 15 «Капітальні інвестиції».

Аналітичний облік основних засобів ведеться за інвентарними об'єктами, групами основних засобів, структурними підрозділами та матеріально відповідальними особами. Програмне забезпечення забезпечує формування інвентарних карток, оборотно-сальдових відомостей, відомостей руху основних засобів та інших аналітичних реєстрів в електронному вигляді.

При внутрішньому переміщенні основних засобів між структурними підрозділами оформлюється накладна на внутрішнє переміщення основних засобів за формою № ОЗ-2. Після внесення відповідних даних до облікової системи автоматично оновлюється інформація про місце експлуатації об'єкта та матеріально відповідальну особу. Для контролю за збереженням майна ведуться інвентарні списки основних засобів у розрізі місць експлуатації та матеріально відповідальних осіб.

Для оформлення операцій, пов'язаних із ремонтом, реконструкцією або модернізацією основних засобів, на підприємстві видається наказ керівника на проведення відповідних робіт, складається кошторис витрат, оформлюються акти виконаних робіт та акт приймання-здавання відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів. Витрати на поточний ремонт і технічне обслуговування відносяться до витрат звітного періоду, тоді як витрати на реконструкцію, модернізацію та добудову, які призводять до збільшення майбутніх економічних вигід від використання об'єкта, капіталізуються та збільшують його первісну вартість.

Однією з переваг автоматизованої системи обліку є автоматичне нарахування амортизації. Наприкінці кожного місяця програма розраховує суму амортизаційних відрахувань відповідно до встановленого методу амортизації та строку корисного використання об'єкта, автоматично формує відповідні бухгалтерські проведення та відображає їх у реєстрах бухгалтерського обліку.

При вибутті основних засобів внаслідок реалізації, ліквідації, безоплатної передачі або списання оформлюються наступні документи:

- акт про списання основних засобів за формою № ОЗ-3 (для транспортних засобів - за формою № ОЗ-4);

- договір купівлі-продажу та акт приймання-передачі – у разі реалізації об'єкта основних засобів;

- акт ліквідації або висновок комісії про непридатність об'єкта до подальшого використання;

- наказ керівника підприємства щодо вибуття або списання об'єкта.

Після введення відповідних документів до облікової системи автоматично визначаються сума накопиченого зносу, залишкова вартість об'єкта та фінансовий результат від його вибуття, а також формуються відповідні бухгалтерські проведення. Інформація про всі операції з основними засобами узагальнюється в електронних регістрах бухгалтерського обліку, оборотно-сальдових відомостях та Головній книзі, дані яких використовуються для складання фінансової звітності підприємства.

В умовах автоматизованої форми бухгалтерського обліку реєстри синтетичного та аналітичного обліку формуються програмним забезпеченням в електронному вигляді. Журнали, відомості, оборотно-сальдові відомості та Головна книга зберігаються в електронній базі даних і можуть бути виведені на друк або сформовані в електронному форматі для потреб здійснення контролю, проведення аудиту та підтвердження даних бухгалтерського обліку.

Синтетичний облік основних засобів у ТОВ «ДРУЖБА СВК» ведеться на рахунку 10 «Основні засоби» відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Знос (амортизація) основних засобів обліковується на рахунку 13 «Знос необоротних активів», субрахунку 131 «Знос основних засобів». Капітальні інвестиції відображаються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції».

Нарахування амортизації на підприємстві починається з місяця, наступного за місяцем введення об'єкта в експлуатацію, і припиняється починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта. Призупинення нарахування амортизації допускається на період реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання та консервації об'єкта.

Господарська діяльність ТОВ «ДРУЖБА СВК» пов'язана з постійним оновленням та вибуттям основних засобів - придбанням сільськогосподарської техніки, будівництвом виробничих об'єктів, ліквідацією зношеного обладнання та реалізацією майна. Для відображення таких операцій у бухгалтерському обліку підприємства застосовується типова кореспонденція рахунків, приклад якої наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Типова кореспонденція рахунків з обліку надходження та вибуття основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК»

№	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1.	Придбання сільськогосподарської техніки, обладнання у постачальника (без ПДВ)	152	631
2.	Відображення суми ПДВ при придбанні основних засобів	641	631
3.	Оплата постачальнику за придбану техніку та обладнання	631	311
4.	Зарахування придбаної техніки (трактори, комбайни, транспортні засоби) після введення в експлуатацію	103	152
5.	Зарахування виробничих будівель, зерносховищ, ферм після завершення будівництва	103	152
6.	Списання суми накопиченого зносу при ліквідації зношеної техніки або будівлі	131	103
7.	Списання залишкової вартості ліквідованого об'єкта	976	103
8.	Оприбуткування запасних частин, металобрухту та інших матеріалів від ліквідації об'єкта	201	746
9.	Відображення доходу від реалізації основних засобів (техніки, обладнання)	377	742
10.	Передача основних засобів як внесок до статутного капіталу іншого підприємства	141	103

Таким чином, організація обліку та документального оформлення операцій з основними засобами ТОВ «ДРУЖБА СВК» охоплює комплекс взаємопов'язаних процедур - від первинного документування до відображення у фінансовій звітності. Дотримання встановлених вимог щодо документального оформлення, своєчасне та правильне відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку, проведення інвентаризації забезпечують достовірність

облікових даних про основні засоби ТОВ «ДРУЖБА СВК» та є основою для прийняття ефективних управлінських рішень.

3.4. Організація аудиту основних засобів підприємства

Аудит основних засобів у ТОВ «ДРУЖБА СВК» є невід'ємною складовою загальної аудиторської перевірки суб'єкта господарювання, що зумовлено значною питомою вагою основних засобів у структурі майна підприємства порівняно з іншими необоротними активами. Саме тому отримання повної та достовірної інформації про стан і рух основних засобів потребує від аудитора значних часових і професійних ресурсів у процесі проведення перевірки.

Метою аудиторської перевірки основних засобів є встановлення відповідності діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» вимогам НП(С)БО 7 «Основні засоби», зокрема підтвердження достовірності відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності операцій, пов'язаних з наявністю, рухом і використанням основних засобів підприємства.

Основними завданнями аудиту основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК» є:

- перевірка документального забезпечення операцій з основними засобами;
- підтвердження правильності та своєчасності відображення в обліку операцій з основними засобами;
- зіставлення даних аналітичного з даними синтетичного обліку основних засобів;
- зіставлення даних синтетичного обліку основних засобів з даними фінансової звітності;
- виявити дату проведення останньої інвентаризації основних засобів;
- впевнитися, що бухгалтерія веде картотеку основних засобів та інвентарні списки;
- встановити, якою мірою бухгалтерія суб'єкта господарювання забезпечена чинними нормативними документами.

Аудит основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК» доцільно проводити в чотири етапи.

На першому етапі аудиту необхідно ознайомитись з:

- нормативно-правовими аспектами проведення операцій з основними засобами на підприємстві;
- рішеннями власника на проведення операцій з основними засобами;
- організацією бухгалтерського та податкового обліку основних засобів.

Аудиторська перевірка руху основних засобів після укладання договору на проведення аудиторської перевірки, розпочинається з планування аудиту та формування плану і програми аудиту, приклад яких представлено на рис. Д1 Додатку Д.

План аудиту - це документ, який за своїм змістом є більш деталізованим, ніж загальна стратегія аудиту.

Програма аудиту - це документ, що містить перелік завдань у визначеній послідовності їх виконання, за допомогою яких отримуються достатні та надійні аудиторські докази.

При плануванні аудиторської перевірки ТОВ «ДРУЖБА СВК» аудитори вивчали: напрями бізнесу підприємства, історію його діяльності, умови діяльності, майбутні перспективи, територіальне розміщення, вид продукції, ринки її збуту, перспективи розвитку виробництва в майбутньому, зміни у структурі виробництва і управління, останні зміни у функціонуванні бухгалтерського обліку, ефективність контролю, сутність облікової політики і сфера облікового ризику, організація аудиту на підприємстві, труднощі в його проведенні тощо.

На другому етапі здійснюється аудит наявності основних засобів, який може бути проведений двома способами:

- проведення інвентаризації (у разі невеликої кількості засобів) за умови визначення в договорі на проведення аудиту права присутності аудитора при проведенні інвентаризації;
- документальною перевіркою.

Другий спосіб полягає в тому, що об'єкт основних засобів вважають наявним, якщо існують документ, який підтверджує його придбання, отримання на безоплатній основі, створення тощо, наприклад, акт приймання-передачі (форма № 03-1) з відповідним записом у реєстрах обліку. У разі відсутності згаданих документів або записів актив не вважається наявним, тому він не може бути включеним до балансу.

На третьому етапі здійснюється аудит господарських операцій з основними засобами. Також, на цьому етапі необхідно провести аналіз ефективності використання основних засобів. Отримані результати дозволяють оцінити технічний стан основних засобів, рівень їх відтворення та ефективність використання у виробничій діяльності підприємства.

Для цього етапу нами було проведено аналіз: обсягу, структури та динаміки основних засобів; аналіз технічного стану основних виробничих засобів; аналіз ефективності використання основних виробничих засобів; аналіз використання обладнання та виробничої потужності. Результати розрахунків представлені в таблицях 3.3 - 3.6.

Склад, наявність, рух та структуру основних засобів можна простежити, склавши таблицю 3.3.

Таблиця 3.3 – Склад, наявність, рух та структура основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

Показники	Наявність на початок року		Надійшли у звітному році		Вибули у звітному році		Наявність на кінець року	
	тис.грн	%	усього	в т.ч. нових основних засобів	усього	в т.ч. ліквідовано	тис. грн.	%
Усього матеріальних засобів	140399	100	28564	1300	6031	4569	164232	100
Основні засоби	140399	100	28564	1300	6031	4569	164232	100
Інвестиційна нерухомість	-	-	-	-	-	-	-	-

*Складено та розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Наявність і склад основних засобів підприємства свідчать про те (табл. 3.3), що ці активи представлені виключно засобами основної діяльності – 100 % на

кінець року. Інвестиційної нерухомості та основних засобів інших видів економічної діяльності на підприємстві немає. Протягом звітнього року вартість основних засобів зросла на 28 564 тис. грн, з них нових основних засобів надійшло 1 300 тис. грн, а вибуло – 6 031 тис. грн (з них ліквідовано 4 569 тис. грн), що свідчить про оновлення і модернізацію виробничого капіталу підприємства.

На основі складу основних засобів слід оцінити їх структуру - питому вагу окремих груп у загальній вартості. Аналіз структури в динаміці дозволяє оцінити зміни, що відбуваються впродовж певного періоду та визначити доцільність цих змін. Про співвідношення активної і пасивної частин основних засобів можна зробити висновок на основі даних таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Склад і структура основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

Основні засоби	На кінець попереднього року		На кінець звітнього року		Відхилення	
	тис.грн	%	тис.грн	%	тис.грн	%
Основні засоби підприємства, в тому числі:	140399	100	164232	100	23833	X
1. Активна частина:						
- машини та обладнання	103182	73,5	121039	73,6	17857	0,1
-транспортні засоби	8383	6,0	11952	7,3	3569	1,3
- інструменти, прилади, інвентар	20	0,01	138	0,08	118	0,07
2. Пасивна частина:						
- будівлі, споруди та передавальні пристрої	28814	20,5	31055	18,9	2241	-1,6
-малоцінні необоротні матеріальні активи	-	-	48	0,03	48	0,03

*Складено та розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Як свідчать дані таблиці 3.4, питома вага активної частини основних засобів протягом звітнього року зросла на 0,1 %, тоді як частка пасивних основних засобів відповідно скоротилася на 1,6 %. Це позитивна тенденція, особливо

враховуючи, що зросла абсолютна вартість та питома вага машин та обладнання і транспортних засобів. Також спостерігається збільшення вартості інструментів, приладів та інвентарю, що свідчить про оновлення дрібних матеріальних засобів.

Від технічного стану значною мірою залежить випуск продукції, її якість та конкурентоздатність. Для характеристики технічного стану основних засобів використовується ряд показників: коефіцієнт зносу і придатності, віковий склад обладнання, частка прогресивного обладнання в загальній його кількості.

В таблиці 3.5 наведені розрахунки технічного стану основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Таблиця 3.5 – Технічний стан основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

Показники	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	Абсолютне відхилення
1.Первісна вартість основних засобів, тис.грн	140399	164232	23833
2.Знос основних засобів, тис.грн	72118	77988	5870
3.Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	68281	86244	17963
4.Коефіцієнт зносу	0,5137	0,4749	-0,0388
5.Коефіцієнт придатності	0,4863	0,5251	0,0388

*Складено та розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Завдяки введенню нових основних засобів і вибуттю надмірно зношених, на кінець звітнього року залишкова вартість основних засобів зросла на 17 963 тис. грн, а знос збільшився лише на 5 870 тис. грн, що призвело до зменшення коефіцієнта зносу на 0,0388 та зростання коефіцієнта придатності на 3,88 %. Це свідчить про поліпшення технічного стану основних засобів підприємства. Втім, варто відзначити, що частина активів залишається значно зношеною, тому питання повної модернізації основних засобів та перспектив розвитку підприємства потребує подальшої уваги.

Виконаний аналіз не дає інформації про технічний стан по групам основних засобів, що важливо при розробці технічної політики підприємства.

В таблиці 3.6 представлений аналіз технічного стану по групам основних засобів підприємства.

Таблиця 3.6 – Аналіз технічного стану по групам основних засобів
ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Група основних засобів	Станом на кінець року		
	Первісна вартість, тис.грн.	Знос, тис.грн.	Коефіцієнт зносу
Всього основних засобів	164232	77988	0,4749
Будинки, споруди, передавальні пристрої	31055	15963	0,5140
Машини та обладнання	121039	56804	0,4693
Транспортні засоби	11952	5188	0,4341
Інструменти, прилади, інвентар	138	33	0,2391
Малоцінні, необоротні матеріальні активи	48	0	0

*Складено та розраховано на підставі фінансової та статистичної звітності ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Згідно з даними таблиці 3.6, найбільш зношеними є будівлі, споруди та передавальні пристрої (коефіцієнт зносу 0,5140) та машини та обладнання (0,4693). Транспортні засоби та інструменти, прилади мають менший рівень зносу, відповідно 0,4341 та 0,2391, а малоцінні необоротні матеріальні активи залишаються практично новими. Це свідчить про те, що технічний стан активних складових основних засобів вимагає постійного контролю та модернізації. Про стан обладнання також можна судити за часткою прогресивного та автоматизованого обладнання у загальній структурі основних засобів.

Четвертий етап - підсумковий, характеризується узагальненням результатів перевірки - формуються висновки та готуються обґрунтовані пропозиції щодо усунення недоліків і належного використання виявлених резервів.

Застосування комплексного підходу щодо проведення аудиту основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК» має особливе значення з огляду на специфіку діяльності підприємства.

Основні засоби підприємства - трактори, комбайни, зернозбиральна

техніка, виробничі будівлі, ферми та обладнання - становлять основу виробничого потенціалу ТОВ «ДРУЖБА СВК» та безпосередньо визначають його здатність здійснювати сільськогосподарське виробництво в повному обсязі.

Зважаючи на значну питому вагу основних засобів у структурі активів ТОВ «ДРУЖБА СВК», їх стан, достовірність відображення в обліку та ефективність використання є критично важливими як для внутрішнього управління, так і для зовнішніх користувачів фінансової звітності.

Проведення регулярного аудиту основних засобів на підприємстві дозволяє не лише перевірити правильність документального оформлення операцій з надходження, переоцінки, амортизації та вибуття об'єктів, а й виявити приховані резерви підвищення ефективності використання наявного майна, встановити факти надмірного зносу або невиправданого простою техніки. Для підприємства, що функціонує в умовах сезонного характеру виробництва та постійної потреби в оновленні матеріально-технічної бази, своєчасний і якісний аудит є інструментом запобігання фінансовим втратам.

Застосування комплексного підходу до аудиту основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК» дозволить розробити ефективну політику управління основними засобами та своєчасно вжити заходи щодо покращення операцій з їх обліку і використання.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

При дослідженні питань обліку та аудиту основних засобів на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК» можна зробити наступні висновки:

1. У першому розділі кваліфікаційної роботи розглядаються теоретико-методологічні основи обліку основних засобів відповідно до праць вчених та НП(С)БО 7 «Основні засоби», МСБО 16 «Основні засоби», Податкового кодексу України, законодавчих актів і нормативних документів, сутність поняття «основні засоби», класифікацію основних засобів, а також особливості оформлення операцій з руху основних засобів та синтетичного й аналітичного обліку.

Дослідження в даному розділі показало, що:

- економічний термін «основні засоби» є багатогранною категорією, єдиного підходу до трактування якої серед вчених не існує. Переважна більшість авторів зосереджують увагу на таких критеріях визнання основних засобів, як матеріальність, функціональне призначення та строк корисного використання понад один рік. Водночас зарубіжні вчені додатково акцентують увагу на вартісному критерію та здатності активу приносити майбутні економічні вигоди;

- регулювання обліку основних засобів в Україні здійснюється на законодавчому, нормативному, методичному та міжнародному рівнях. Основу правового регулювання становить Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», ключовим нормативним документом є НП(С)БО 7 «Основні засоби», а на міжнародному рівні - МСБО 16 «Основні засоби». Проведений аналіз свідчить про поступове наближення національної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів фінансової звітності;

- типові форми первинного обліку основних засобів були скасовані у 2021 році, тому підприємства мають право самостійно розробляти та затверджувати форми первинних документів за умови дотримання обов'язкових реквізитів, передбачених чинним законодавством;

-синтетичний облік основних засобів ведеться на рахунку 10 «Основні засоби» у розрізі відповідних субрахунків, аналітичний - за інвентарними об'єктами, видами основних засобів, місцями їх експлуатації та матеріально відповідальними особами.

2. У другому розділі кваліфікаційної роботи вивчені теоретичні аспекти організації та методики проведення аудиту основних засобів підприємства. Дослідження показало, що:

- аудит основних засобів є невід'ємною частиною загального аудиту суб'єкта господарювання, оскільки основні засоби, як правило, займають найбільшу питому вагу в структурі майна підприємства. Метою аудиту є підтвердження достовірності даних щодо руху основних засобів та їх відображення у фінансовій звітності;

- методика аудиту основних засобів передбачає чотири послідовні етапи: підготовчий, фізичної перевірки, основний та завершальний. На кожному з них застосовуються відповідні аудиторські процедури: опитування, документальна перевірка, інвентаризація, порівняння та перерахування;

- під час аудиту можуть бути виявлені типові порушення: неправильне формування первісної вартості, некоректний облік витрат на модернізацію та ремонт, порушення при переоцінці активів, помилки у нарахуванні амортизації. Виявлення та коригування цих порушень є ключовим завданням аудитора;

- внутрішньогосподарський контроль основних засобів є важливим інструментом управління підприємством, спрямованим на забезпечення достовірності облікової інформації, збереження майна та підвищення ефективності використання основних засобів. Не достатня увага його ролі призводить до помилок в обліку, порушень документального оформлення та викривлення даних фінансової звітності.

3. У третьому розділі кваліфікаційної роботи досліджено особливості організації обліку і обліку та аудиту основних засобів на прикладі ТОВ «ДРУЖБА СВК». Дослідження показало:

- ТОВ «ДРУЖБА СВК» - сільськогосподарське підприємством,

розташоване у с. Камчик Білгород-Дністровського району Одеської області. Підприємство здійснює діяльність у галузі рослинництва, тваринництва та роздрібної торгівлі;

- У 2024 році підприємство суттєво покращило результати своєї діяльності: чистий прибуток зріс майже у 2,9 рази, рентабельність реалізованої продукції збільшилась з 16,7 % до 41,01 %, а фондорентабельність зросла з 18,52 % до 63,63 %;

- відповідність здійснюваної господарсько-фінансової діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» чинному законодавству підтверджена. Прийнята система бухгалтерського обліку відповідає вимогам законодавчих і нормативних актів. Облік ведеться з використанням автоматизованої системи «BAS Бухгалтерія АПК» у поєднанні з «М.Е.Дос», «Клієнт-Банком» та РРО/ПРРО;

- організація обліку основних засобів на підприємстві охоплює комплекс взаємопов'язаних процедур - від первинного документування до відображення у фінансовій звітності. На підприємстві застосовується прямолінійний метод нарахування амортизації, що забезпечує рівномірний розподіл амортизаційних відрахувань протягом усього строку експлуатації об'єктів;

- аналіз технічного стану основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК» показав, що на кінець звітного року залишкова вартість зросла на 17 963 тис. грн, коефіцієнт зносу знизився на 0,0388, а коефіцієнт придатності зріс на 3,88 %, що свідчить про поліпшення технічного стану майна. Разом з тим, найбільш зношеними залишаються будівлі, споруди та передавальні пристрої (коефіцієнт зносу 0,5140), що потребує подальшої уваги та планомірної модернізації;

- аудит основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК» доцільно проводити у чотири етапи: ознайомлення з підприємством та планування; аудит наявності основних засобів; аудит господарських операцій та аналіз ефективності використання, а також підсумковий етап із формуванням висновків і пропозицій;

- проведення регулярного аудиту основних засобів на підприємстві дозволяє не лише перевірити правильність документального оформлення операцій з надходження, переоцінки, амортизації та вибуття об'єктів, а й виявити

приховані резерви підвищення ефективності використання наявного майна, встановити факти надмірного зносу або невиправданого простою техніки.

За результатами дослідження запропоновано наступні пропозиції щодо покращення обліку та аудиту основних засобів ТОВ «ДРУЖБА СВК»:

- впровадити більш сучасну програму «BAS АГРО. Бухгалтерія», яка є наступним поколінням аграрних конфігурацій платформи BAS і враховує актуальні вимоги аграрного сектору України, що дозволить підвищити якість автоматизованого обліку основних засобів та інтеграцію з іншими цифровими сервісами;

- посилити контроль за технічним станом будівель, споруд та передавальних пристроїв, які мають найвищий коефіцієнт зносу, шляхом розробки планів модернізації та поступового оновлення цих об'єктів;

- забезпечити проведення щорічної інвентаризації основних засобів у встановлені строки з обов'язковою присутністю матеріально відповідальних осіб, що дозволить своєчасно виявляти нестачі, надлишки та об'єкти, що втратили споживчі властивості;

- проводити систематичний поглиблений аналіз ефективності використання основних засобів за всіма етапами, включаючи розрахунок фондівіддачі, фондорентабельності та фондомісткості, що забезпечить обґрунтовану основу для прийняття управлінських рішень щодо відтворення виробничого потенціалу підприємства.

Впровадження запропонованих заходів підвищить ефективність діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК», зміцнить його фінансовий стан та забезпечить сталий розвиток підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р., № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
3. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994 № 334/94-ВР (втратив чинність). Відомості Верховної Ради України. 1995. № 4. Ст. 28.
4. Закон України «Про податок на додану вартість» від 03.04.1997 № 168/97-ВР (втратив чинність). Відомості Верховної Ради України. 1997. № 21. Ст. 156.
5. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 року. Відомості Верховної Ради України (дата оновлення: 03.09.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби» від 01.01.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014?find=1&text=%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B2%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B0#n33
7. Наказ Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. № 352 «Про затвердження типових форм первинного обліку».
8. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі» № 1218 від 18.05.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0901-12#Text>
9. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене Міністерством фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>

10. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Наказ № 818 від 13.09.2016 р. МФУ: НП(С)БО 27 «Необоротні активи, утримані для продажу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-16#Text>
11. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом МФУ від 30.09.2003 № 561
12. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Наказ № 92 від 27.04.2000 р. МФУ: НП(С)БО 7 «Основні засоби» (дата оновлення: 27.05.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
13. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, затверджена наказом МФУ від 30.11.1999 № 291
14. Борисов А. Б. Великий економічний словник: підручник. Київ: Книжковий світ, 2005. 894 с.
15. Бородкін О. С. Внутрішньогосподарський (управлінський) облік: концепція і організація. Бухгалтерський облік і аудит. 2001. № 2. С. 45–52.
16. Бойко В. М. Бізнес: словник-довідник. Київ: Україна, 2008. 165 с.
17. Бразілій М. Н., Тимошенко М. М. Організація і методика аудиту основних засобів та шляхи його вдосконалення. Економіка та держава. 2011. № 24. С. 104–109.
18. Бутинець Ф. Ф. Аудит: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. 2002. С. 670–672.
19. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Національна академія статистики, обліку та аудиту. Житомир, 2013. 672 с.
20. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. Житомир: ПП «Рута», 2003. 680 с.
21. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 522 с.
22. Гордієнко Н. І., Харламова О. В., Мізік Ю. І., Конопліна О. О. Аудит:

методика і організація: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. 319 с.

23. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник. Київ: Знання, 2007. 1072 с.

24. Ковальчук Є. К. Податковий облік та звітність. Київ: МАУП, 2004. 198 с.

25. Краєвський В. М., Колісник О. П., Гуріна Н. В., Костенко О. М., Новікова О. П.: навчальний посібник. Ірпінь: Україна, 2021. С. 214–217.

26. Кулаковська Л. П. Організація і методика аудиту: навчальний посібник. 2004. 570 с.

27. Макаренко А. П. Організація і методика аудиту: навч.-метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2015. 124 с.

28. Малишкін О. І. Податковий облік і звітність підприємств України: навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 264 с.

29. Марич П. Проблеми узгодження бухгалтерського та податкового обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2003. № 7. С. 22–28.

30. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник. Київ: Знання, 2011. 630 с.

31. Огійчук М. Ф. Аудит: організація і методика: навчальний посібник. Алерта, 2012. 664 с.

32. Організація бухгалтерського обліку: навч. посібник / за ред. В. С. Леня. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 696 с.

33. Плаксієнко В. Я. Облік, оподаткування та аудит: навч. посіб. К.: Центр навчальної і практичної літератури, 2019. 509 с.

34. Податковий облік і звітність: навч. посібник / В. П. Завгородній та ін. Київ: КНЕУ, 2008. 310 с.

33. Бондар О. В. Теоретичні засади організації податкового обліку в Україні. Науковий вісник Національного університету ДПС України. 2009. № 2 (45). С. 187–193.

34. Бондаренко Н. М., Шачаніна Ю. К. Організація

внутрішньогосподарського контролю використання основних засобів на вітчизняних підприємствах та шляхи його вдосконалення. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2017. № 23(3). С. 119–122.

35. Бразілій Н. М. Організація і методика аудиту основних засобів та шляхи його удосконалення. Економіка та держава. 2017. № 24. С. 24–29.

36. Гуцаленко Л. В., Гловюк А. С. Організація обліку та аудиту основних засобів. Економіка і суспільство. 2017. № 8. С. 741–747.

37. Жолнович Т. І. Особливості проведення аудиту основних засобів. Електронний архів наукових публікацій. 2012. № 30. С. 59–61.

38. Ковальов Д. Як амортизуються основні фонди в податковому обліку. Все про бухгалтерський облік. Київ, 2006. № 31. С. 27–29.

39. Левіна Ст., Сметанко А. В. Методичні основи проведення аудиту основних засобів. Молодий вчений. 2016. № 12. С. 1336–1339.

40. Неміш Ю. В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях. Аграрна економіка. Київ, 2012. № 3–4. С. 181–187.

41. Панченко В. М. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві. Економіка та управління підприємствами. 2005. № 3. С. 112–118.

42. Пиріжок С. Є. Нормативно-правове регулювання обліку експлуатації та вибуття основних засобів. Економічні науки. Київ, 2012. № 1(59). С. 160–162.

43. Радіонова Н. Й., Михайлюк О. В. Організація внутрішньогосподарського контролю основних засобів на підприємствах України. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2018. № 14 (54). С. 37–39.

44. Гамова О. В. Формування системи обліку та аудит стану та руху основних засобів на підприємстві. Ефективна економіка. 2018. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6058>

45. Децюра С. Правила оформлення первинних документів. Податки & бухоблік. 2023. № 55. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2023/july/issue->

55/article-125613.html (дата звернення: 16.06.2026).

46. Жолнович Т. І. Особливості проведення аудиту основних засобів.
URL: <http://studentbooks.com.ua/content/view/132/39/>

ДОДАТКИ

Додаток А

**Апробація результатів наукового дослідження кваліфікаційної роботи
на науковому колоквіумі кафедри фінансів, обліку та аудиту
«Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового
обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної
економіки»**

Витяг
з протоколу № 12
засідання кафедри фінансів, обліку та аудиту
від 23.04.2026р.

Голова засідання кафедри: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф. Мельник Ю.М.

БУЛИ ПРИСУТНІМИ: професори: Іванченкова Л.В, Немченко В.В.; доценти: Антонюк О.П., Баранюк Х.О. (докторант), Васьковська К.О., Євтушевська О.О., Маркова Т.Д., Скляр Л.Б., Ступницька Т.М., Тарасова О.В.; старші викладачі та асистенти: Пчелянська Г.Б., Гребейникова Н.А.; ст. лаборант: Золотухіна С.А.

СЛУХАЛИ: в.о. завідувача кафедри фінансів, обліку та аудиту проф. Мельника Ю.М. про результати наукового колоквіуму: **«Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»**, який проводився 17 квітня 2026 року в рамках наукової школи «Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів» кафедри фінансів, обліку та аудиту Одеського національного технологічного університету.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити результати наукового колоквіуму **«Дослідження сучасних аспектів та інструментів: фінансів, банкінгу, фінансового обліку, аналізу та аудиту в системі управління діяльністю суб'єктів національної економіки»** з наряду наукової школи кафедри фінансів, обліку та аудиту **«Забезпечення конкурентоспроможності та ефективності функціонування національної економіки та її суб'єктів»**, який проводився 17.04.2026 р.

2. Здобувачам вищої освіти СВО «Бакалавр» та СВО «Магістр» спеціальностей 071(D1) «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» та 072 (D2) «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», ОПП «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», докторанту і аспірантам, які підготували доповіді на науковий колоквіум 17.11.2025р. в рамках дослідження за темами КРМ, КРБ та дисертацій, що виконуються відповідно до затверджених тем на підставі наказів ОНТУ, надати апробацію наукових досліджень, а саме:

2.35. Здобувачці СВО «Бакалавр», ННІЕУІБ ім. Г.Е. Вейнштейна, спеціальності 071 «Облік і оподаткування», ОПП «Облік і аудит» – Попович В.М., тема доповіді **«ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ»**, наукові керівники – к.е.н., доц. Антонюк О.П., д-р філософії (PhD), доц. Баранюк Х.О.

В.о. завідувача кафедри фінансів,
обліку та аудиту, д.е.н., проф.

/ПІДПИСАНО/

Юрій МЕЛЬНИК

В.о. секретаря

/ПІДПИСАНО/

Світлана ЗОЛОТУХІНА

Додаток Б

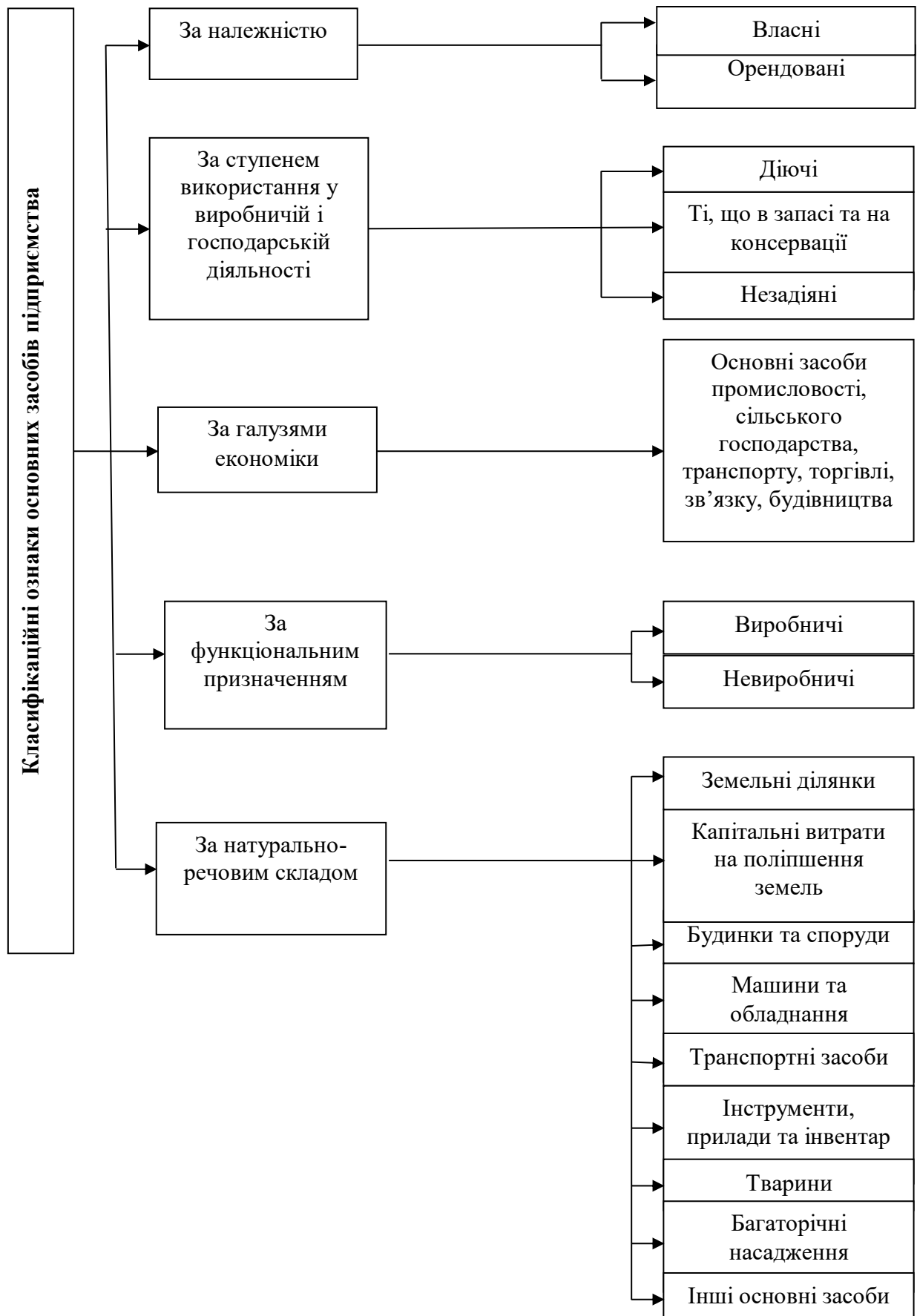

Рис. Б1 – Класифікація основних засобів [5]

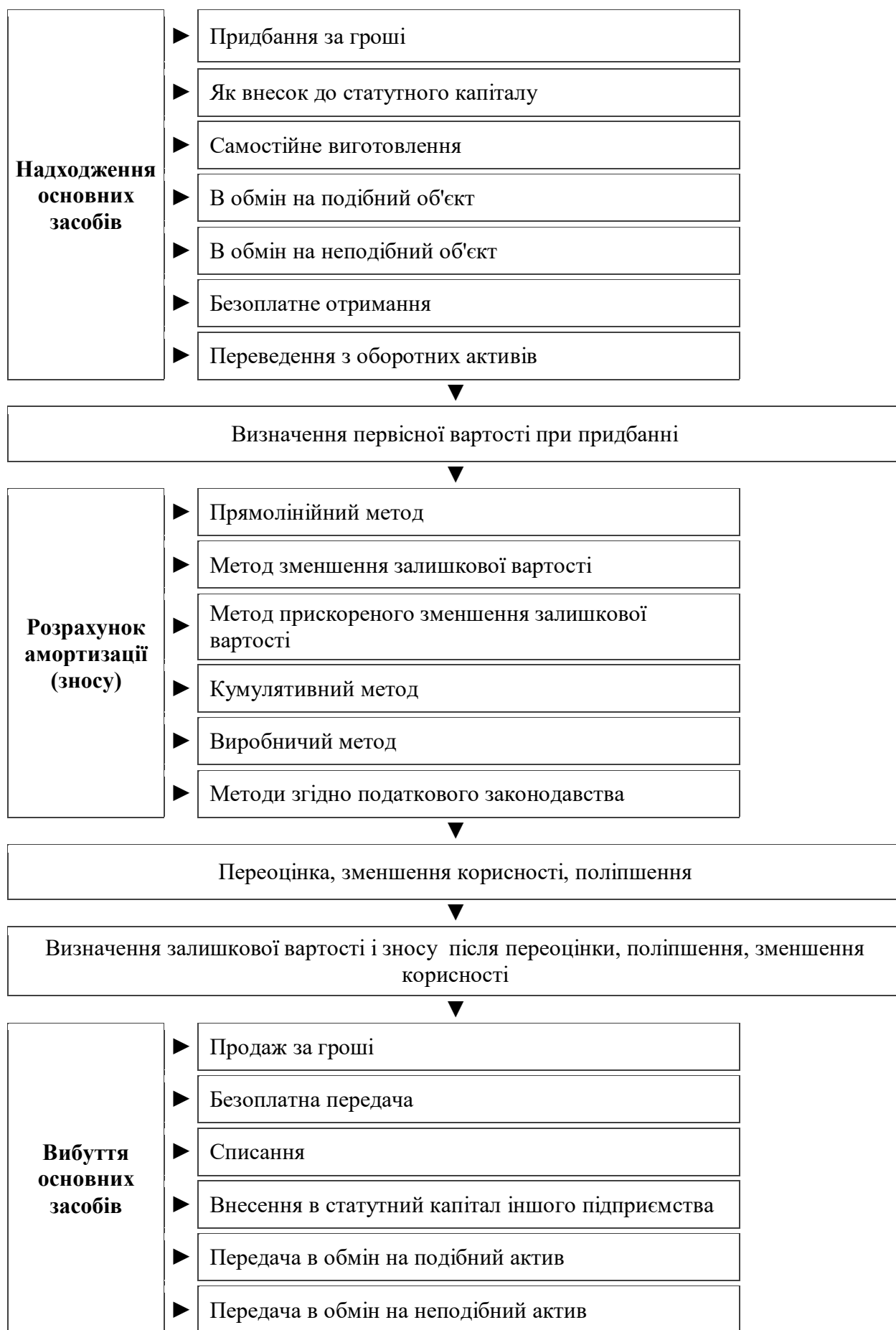

Рис. Б2 - Модель руху основних засобів підприємства [2]

Додаток В

АУДИТ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

МЕТА: підтвердження інформації щодо повноти відображення початкових даних в регістрах обліку, достовірності даних щодо наявності та руху основних засобів, законності та правильності ведення в обліку цих активів, а також встановлення дотримання підприємством вимог чинного законодавства

Завдання аудиту основних засобів

перевірка доцільності віднесення активів до основних засобів;

перевірка правильності формування первісної вартості залежно від способів їхнього надходження; дотримання законності та документальної обґрунтованості операцій, пов'язаних з рухом основних засобів та використання методів їх обліку

перевірка правильного розрахунку амортизації основних засобів та її відображення в обліку

законність та правильність відображення в обліку операцій з фінансової та операційної оренди як у орендаря, так і у орендодавця; відображення в обліку фінансових результатів від вибуття основних засобів;

перевірка доцільності проведення ремонту основних засобів, контроль за витратами на капітальний ремонт, за правильністю їх відображення;

підтвердження законності і правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з основними засобами.

Джерела інформації:

- інформація за договорами купівлі-продажу об'єктів, договорами на капітальне будівництво, архітектурно-технічними паспортами, розрахунками кошторисами, страховими полісами, актами прийому-передачі, актами на списання, картками (книгами, відомостями) інвентарного обліку, розрахунками нарахування амортизації;
- записами в облікових регістрах за рахунками 10 «Основні засоби», 13 «Знос необоротних активів амортизація», 15 «Капітальні інвестиції», Журнал 4, відомості аналітичного обліку № 4.1, 4.2, 4.3;
- Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. №1);
- Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф. № 2);
- Звіт про власний капітал (ф. № 4);
- Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5);
- Наказ про облікову політику в частині обліку основних засобів;
- Документація внутрішнього аудитора щодо контролю основних засобів;
- Відповіді на запит від постачальників основних засобів або підрядників

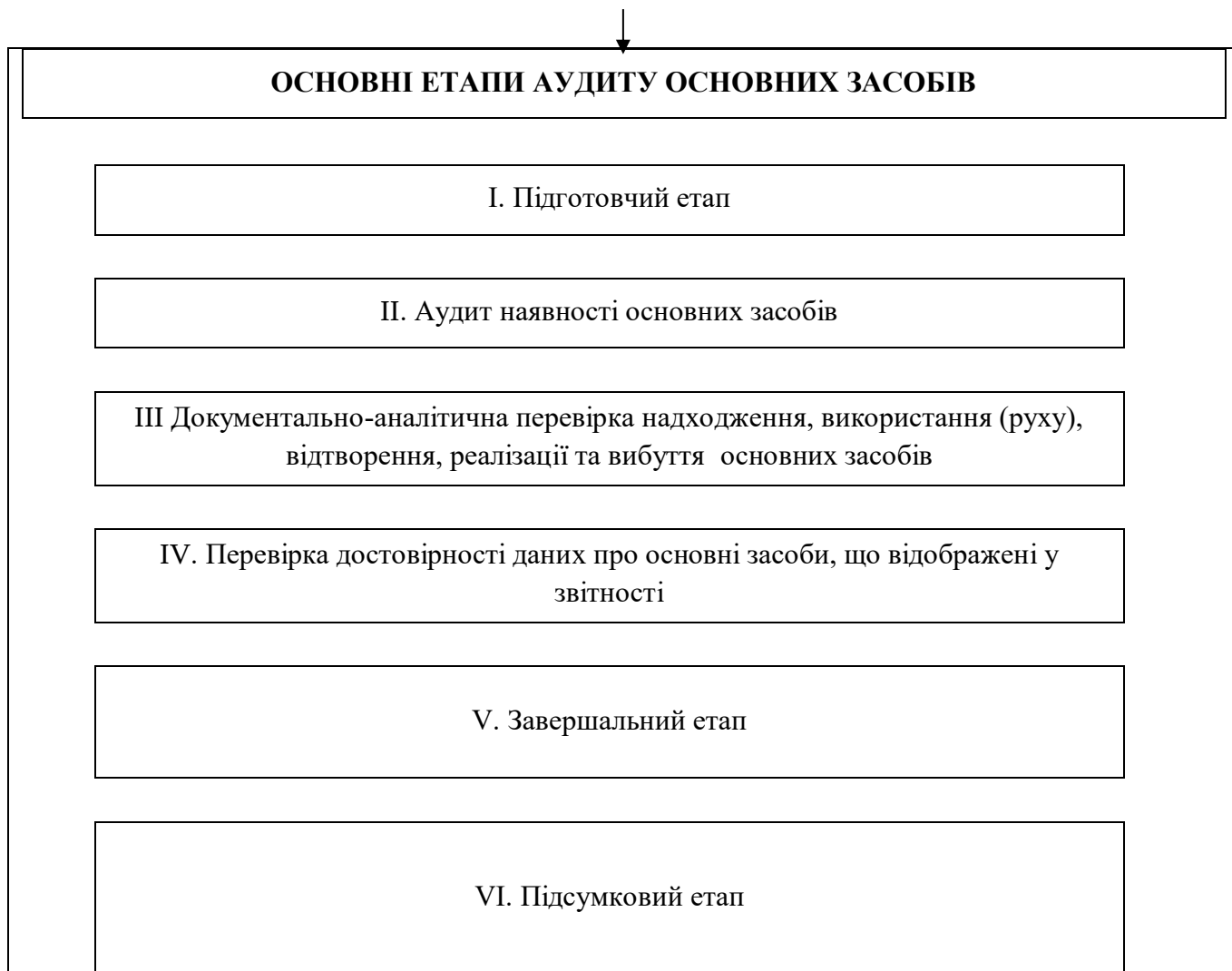

Рис. В1 - Модель організації аудиту основних засобів [18]

Додаток Г

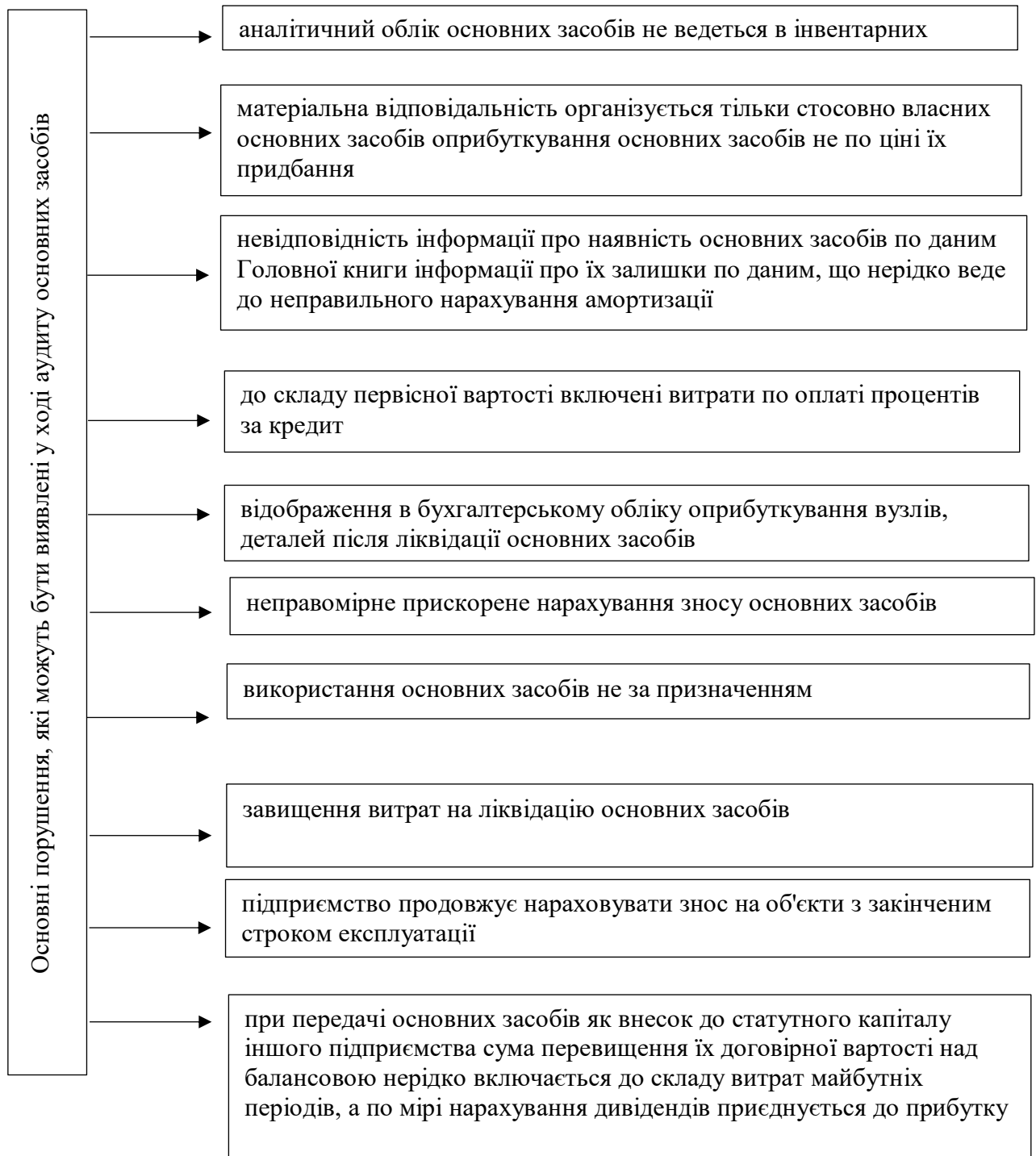

Рис. Г1 - Основні порушення, які можуть бути виявлені у ході аудиту основних засобів [44]

Етапи аналізу основних засобів	Етап 1. Оцінка динаміки та наявності основних засобів	Питома вага кожної групи основних засобів на кінець і на початок періоду
		Зміна вартості основних засобів
		Структура основних засобів та її зміна
		Зміна питомої ваги активної частини основних засобів
	Етап 2. Аналіз використання виробничої потужності	Коефіцієнт використання потужності
		Коефіцієнт інтенсивного завантаження потужності
		Середньодобовий випуск продукції
		Коефіцієнт екстенсивного завантаження потужності
	Етап 3. Аналіз технічного стану основних засобів	Коефіцієнт зношеності
		Коефіцієнт придатності
		Рівень морального зносу
	Етап 4. Узагальнення оцінки руху основних засобів і характеру їх змін	Коефіцієнт введення основних засобів
		Коефіцієнт оновлення основних засобів
		Коефіцієнт вибуття основних засобів
	Етап 5. Аналіз економічної ефективності використання основних засобів	Фондовіддача
		Фондомісткість
		Фондоозброєність
		Рентабельність основних засобів
	Етап 6. Здійснення факторного аналізу фондовіддачі	Вплив фондовіддачі на обсяг виробництва
		Вплив факторів на зміну фондовіддачі
	Етап 7. Підготовка висновків і проєктів рішень	

Рис. Г2 - Етапи аналізу основних засобів та відповідні показники [43]

Додаток Д

ПЛАН АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ

Операцій з основними засобами ТОВ «ДРУЖБА СВК»

За станом на 10.03.2026 р.

Аудит проведений аудиторською фірмою ТОВ

«Преміум груп» Ліцензія №522554266622-22

Виконавці: сертифікований аудитор Кравчук С.О., асистенти: Шевченко К.Р., Коваленко В.В.

Дата початку аудиту 01.06.2026р.

Етап аудиторської перевірки	Аудиторські процедури	Аудиторські докази	Період проведення	Виконавці
Підготовчий	Ознайомлення з діяльністю підприємства, оцінка системи внутрішнього контролю та облікової політики щодо основних засобів	Наказ про облікову політику, посадові інструкції, внутрішні регламенти	01.06-05.06	Кравчук С.О.
Перевірка надходження основних засобів	Перевірка правильності документального оформлення та оцінки об'єктів при надходженні	Акти приймання-передачі, договори, рахунки-фактури, інвентарні картки	06.06-10.07	Кравчук С.О., Шевченко К.Р., Коваленко В.В.
Перевірка наявності та збереження	Перевірка фактичної наявності об'єктів, результатів інвентаризації	Інвентаризаційні описи, інвентарні картки	11.07-16.07	Кравчук С.О., Шевченко К.Р., Коваленко В.В.
Перевірка амортизації	Перевірка правильності визначення строків корисного використання та нарахування амортизації	Відомості амортизації, реєстри бухгалтерського обліку	17.07-19.07	Кравчук С.О., Шевченко К.Р., Коваленко В.В.
Перевірка ремонтів і поліпшень	Перевірка правильності відображення витрат на ремонт, модернізацію та реконструкцію	Акти виконаних робіт, кошториси, бухгалтерські довідки	20.07-21.07	Шевченко К.Р., Коваленко В.В.
Перевірка вибуття основних засобів	Перевірка законності та правильності оформлення вибуття	Акти списання, договори купівлі-продажу, накладні	22.07-24.07	Кравчук С.О., Шевченко К.Р., Коваленко В.В.
Перевірка відображення у звітності	Зіставлення даних синтетичного та аналітичного обліку з фінансовою звітністю	Головна книга, Баланс, Примітки до звітності	25.07-27.07	Кравчук С.О.

Продовження рис. Д1 Додатку Д

Завершальний	Узагальнення результатів аудиту та формування висновків	Робочі документи аудитора	28.07-30.07	Кравчук С.О., Шевченко К.Р., Коваленко В.В.
--------------	---	---------------------------------	-------------	---

Дата закінчення аудиту 30.07.2026р.

Керівник аудиторської фірми Гуд В.Г.

Керівник аудиторської перевірки Кравчук С.О.

Рис. Д1 – Приклад плану аудиторської перевірки

ПРОГРАМА АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ

Операцій з основними засобами ТОВ «ДРУЖБА СВК»

За станом на 10.03.2026 р.

Аудит проведений аудиторською фірмою ТОВ

«Преміум груп» Ліцензія №522554266622-22

Виконавці: сертифікований аудитор Кравчук С.О., асистенти Шевченко К.Р.,
Коваленко В.В.

Дата початку аудиту 01.06.2026р.

№	Перелік аудиторських процедур	Виконавець	Період перевірки	Примітки
1	Перевірити наявність наказу про облікову політику щодо основних засобів	Кравчук С.О.	01.06-04.06	
2	Перевірити правильність віднесення активів до складу основних засобів	Кравчук С.О. Коваленко В.В.	05.06	
3	Перевірити правильність формування первісної вартості	Коваленко В.В.	07.06	
4	Перевірити наявність інвентарних номерів та інвентарних карток	Коваленко В.В. Шевченко К.Р.,	08.06-10.06	
5	Перевірити результати інвентаризації	Кравчук С.О. Коваленко В.В.	11.06-18.06	
6	Перевірити правильність нарахування амортизації	Кравчук С.О.	19.06	
7	Перевірити облік ремонтів і модернізації	Коваленко В.В.	20.06	
8	Перевірити операції внутрішнього переміщення	Ткаченко В.В	21.06-22.06	
9	Перевірити операції реалізації та списання	Кравчук С.О.	23.06	
10	Перевірити відповідність даних обліку та звітності	Кравчук С.О. Шевченко К.Р.,	24.06-25.06	
11	Узагальнити результати перевірки	Кравчук С.О. Коваленко В.В.	27.06-29.06	

Дата закінчення аудиту 29.06.2026р.

Керівник аудиторської фірми Гуд В.Г.

Керівник аудиторської перевірки Кравчук С.О.,

Рис. Д2 - Програма аудиторської перевірки